

Analýza potřeb dětí z odlišného sociokulturního prostředí

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.2.00/14.0110,
název projektu: Romodrom pro vzdělání

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

**OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost**

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

Vysvětlení základních pojmů	4
Úvod	6
O. s. Romodrom	7
Vstupní podmínky projektu	9
Popis lokalit a zhodnocení spolupráce	11
Významné okolnosti projektu	38
Specifika cílové skupiny a způsoby práce s cílovou skupinou	45
Projekt Romodrom pro vzdělání	48
Příklady anamnéz klientů projektu Romodrom pro vzdělání	57
Závěr a doporučení	82

Vysvětlení základních pojmů

Sociální vyloučení

Proces, v jehož rámci je jedinci, skupině jedinců či komunitě výrazně znesnadňován či zcela zamezován přístup ke zdrojům, pozicím a příležitostem, které umožňují zapojení do sociálních, ekonomických a politických aktivit majoritní společnosti.

Některé skupiny obyvatel jsou sociálním vyloučením ohroženy více než jiné. Jedná se *například* o

- nedostatečně vzdělané osoby,
- dlouhodobě nebo opakovaně nezaměstnané,
- lidi s mentálním či fyzickým handicapem,
- osoby trpící nějakým druhem závislosti,
- osaměle žijící důchodce,
- imigranty,
- příslušníky různě (etnicky, nábožensky, sexuální orientací aj.) definovaných menšin,
- lidi, kteří se ocitli v těžké životní situaci, z níž si sami nedokáží pomoci, aj.

Riziko sociálního vyloučení se zvyšuje v případě jedinců a skupin, u kterých se kumulují výše uvedené (popř. některé další) faktory.

Zdroj : MPSV

Ohrožení sociálním vyloučením

Osoby, které žijí geograficky nebo vztahově blízko sociálně vyloučeným osobám jsou ohrožené sociálním vyloučením. Vzorové chování a pozitivně přijímané osobami mohou vést k přirozenému procesu přijetí odlišných postojů a hodnot, než je běžné u osob, které nejsou ohrožené sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučené.

Rom

Romové jsou chápáni jako etnická skupina určovaná podle lokality, vnějších znaků, příjmení a jména nebo jsou to ti, kdo se za Roma prohlašují nebo je okolí za Romy považuje.

Pozn.: V textu je cílová skupina definována jako osoby socio-kulturně

znevýhodněné, především romské národnosti. Nehovoříme tedy o celé romské kultuře, ani o všech sociálně znevýhodněných osobách, ale právě jen o klientech projektu.

Státní sociální podpora

Záchytná sociální síť pro osoby, které se ocitly v tíživé životní situaci, a je jim poskytována ve formě finanční nebo hmotné.

Terénní pedagogický asistent

Pracovník projektu v přímé práci s klientem

Inkluze

Vyšší stupeň integrace jedinců se zdravotním postižením nebo sociálním znevýhodněním do společnosti a jejích institucí.

Poradenské zařízení

Pedagogicko psychologická poradna, speciální pedagogické centrum, instituce definované vyhláškou 72/2005Sb.

Úvod

Projekt Romodrom pro regiony byl výsledkem mnoha let snažení o. s. Romodrom v oblasti integrace sociálně vyloučených osob. Při práci s dospělými se velmi často objevovaly zakázky související se školou a s dětmi našich klientů. Klienti našich služeb si často nevěděli rady s běžnými situacemi jako jsou třídní schůzky a komunikace s učitelkami, příprava dětí do školy nebo dokonce vysvětlení učiva, pokud dítě látce nerozumělo. Komplexní práce s rodinou v těchto oblastech nám připadala smysluplná a potřebná, což se nám podařilo vysvětlit i v projektu. Tříletá spolupráce s některými dětmi přinesla úspěch a my tak můžeme celý projekt zhodnotit. Je pro nás také velmi důležité, že projekt neskončil touto finanční podporou, ale pokračuje dále, byť ve zmenšené míře.

Považujeme totiž práci s dětmi jako naprosto zásadní, aby se sociálně vyloučené rodiny mohly posunout a se změnou v aspiracích dětí se ponese jistě i změna v celé sociálně vyloučené lokalitě, která se napříště sociálně vyloučená bude jen jmenovat.

Chtěla bych tímto poděkovat všem, kteří se na tomto projektu účastnili, jmenovitě: Cetkovská Kateřina, Dostálová Kateřina, Fejfarová Kateřina DiS., Mgr. Grymová Markéta, Chmelařová Veronika, Kočandrlová Ivana, Kubrová Zdeňka, Kuťková Veronika Dis., Lišťáková Jaroslava, Machová Anna Dis., Malíková Ida, Bc. Němcová Jana, Novotná Jitka, Novotná Tereza, Siváková Martina, Bc. Šindelářová Veronika, Bc. Zahradníková Petra, Bc. Zouplnová Alena, Demetrová Kristýna, Mgr. Huřová Eliška, Pechová Nikola, Dosedělová Kateřina, Hofmannová Šárka, Horváthová Ema, Michalíková Lucie.

Za o. s. Romodrom,
Marie Gailová,
Předsedkyně o.s.Romodrom

O. s. Romodrom

Občanské sdružení Romodrom je nestátní nezisková organizace, založená v roce 2001. Jejím posláním je podpora sociálně znevýhodněných osob a osobohrožených sociálním znevýhodněním, prosazování práv romské národnostní menšiny a poskytování služeb **pro integraci osob ohrožených tíživými životními situacemi**.

Při naplňování tohoto poslání se díme především těmito zásadami:

- poznat dobře prostředí, ve kterém rodina žije
- pracovat s ohledem na specifické podmínky v těchto rodinách
- porozumět příčinám nepříznivé situace
- řešit sociální situaci komplexně jako soubor souvisejících příčin a následků
- hledat taková řešení, která povedou k osamostatnění klienta

Občanské sdružení Romodrom poskytuje sociální služby a další fakultativní činnosti, které lze tématicky rozdělit do 4 oblastí:

1. Programy v sociálně vyloučených lokalitách (dle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách)
 - a) terénní programy,
 - b) sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi,
 - c) odborné sociální poradenství,
 - d) sociální rehabilitace.
2. Vězeňské programy (dle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách)
 - a) terénní programy,
 - b) odborné sociální poradenství.
3. Lidskoprávní programy:
„Koalice společně do školy“ – zastřešuje 17 organizací zaměřených na vzdělávání dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí.
4. Programy pro děti a mládež
 - a) sociální služba „Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež“,
 - b) vzdělávací programy „Centrum předškolní výchovy“ a „Romodrom pro vzdělání“ (terénní pedagogická asistence poskytovaná dětem a mládeži ze sociálně znevýhodněného

prostředí s cílem udržet uživatele programu co nejdéle ve vzdělávacím systému).

O. s. Romodrom je registrovaným poskytovatelem sociálních služeb podle zákona 108/2006 Sb., akreditovaným poskytovatelem vzdělání DVPP podle podmínek MŠMT a akreditovanou organizací Sociálně právní ochrany dětí podle zákona 359/1999 Sb.

O. s. Romodrom je organizace s celostátní působností. Sídlo sdružení a kancelář vedení je v Praze. Sociální služby a vzdělávací programy jsou v roce 2012 poskytovány v 8 krajích České republiky (Středočeský, Královéhradecký, Pardubický, Liberecký, Jihomoravský, Olomoucký, Moravskoslezský a hlavní město Praha).

V současné době o. s. Romodrom zaměstnává 103 pracovníků

Motto o. s. Romodrom:

„Známe naši cestu - Džanas Peskero drom“

Vstupní podmínky projektu

V roce 2009 o. s. Romodrom realizovalo 3 hlavní programy: Terénní programy v sociálně vyloučených lokalitách, vězeňské sociální programy a lidskoprávní programy.

Při komunikaci s uživateli služeb, především v terénních programech, se přibližně v 15% objevovaly zakázky související s dětmi v rodinách, jak s jejich školním prospěchem, tak s výchovnými otázkami. V této době tak vznikala myšlenka vytvořit nabídku Romodromu, která by byla schopna podpořit rodiny ve výchově svých dětí tak, aby byly úspěšné ve škole.

Hlavní myšlenka byla pracovat s celou rodinou na vytvoření návyku připravit žáka do školy. Rodiče a pečující osoby se zájmem o účast v programu byla ze 70% absolventy základní nebo zvláštní školy, nelze tedy předpokládat, že by mohli svým dětem vysvětlovat školní látku. Zároveň však tito rodiče věděli, že by se děti učit měly. Prvotní idea vedla k tomu, „naučit rodiče učit svoje děti“.

Důležitý byl také předpoklad, že jedině v přirozeném domácím prostředí je možné realizovat učící se režim tak, aby zůstal v rodině přítomen i po opuštění projektu.

Posledním vstupním předpokladem pro vytvoření projektu byl přesně popsán fakt neúspěchu romských dětí ve výzkumu společnosti GAC: Analýza úspěchu romských dětí a mládeže, (Praha 2010), kde byl experimentálně ověřen fakt, který byl pracovníkům o. s. Romodrom znám z praxe. Potvrdilo se, že romské dítě má třikrát větší šanci, že nedostuduje se stejnými spolužáky z prvního ročníku jako ostatní děti. Většina romských dětí opakuje ročník nebo přestupuje do praktických škol. Kritické jsou v tomto ohledu 1., 3. a 5. ročník. Bylo důležité pro děti vytvořit bezpečné prostředí, ve kterém by mohly být doučovány, jejich školní výsledky se zlepšily a nehrozilo by jim opakování ročníku nebo přestup do praktické školy. Se školní úspěšností by děti postupně získaly sebevědomí ve škole, necítily se méněcenné a tím i neúspěšné.

Všechny tyto předpoklady nás vedly k rozhodnutí začít se věnovat v práci o. s. Romodrom nejen dětem, ale i jejich rodičům. Díky 2. programovému období Evropského sociálního fondu jsme tak měli možnost projektovou výzvu umístit do Operačního fondu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Výběr lokalit

O. s. Romodrom působilo v roce 2009 (kdy byl projekt připravován) v šesti krajích České Republiky. Výběr byl směřován podle poptávky uživatelů služeb. Pro pilotní projekt byly vybrány 2 sousední kraje, ve kterých ale byla situace v sociálně vyloučených romských lokalitách velmi odlišná.

V Moravskoslezském kraji je koncentrace sociálně vyloučených rodin, tedy potenciálních klientů našich služeb, soustředěna především do okresu Karviná a Ostrava. O. s. Romodrom v roce 2010 pracovalo ve městě Bohumín a Orlová, kde byl realizován průzkum potřeby a potvrdila se jasná poptávka po tomto druhu služeb. V průběhu terénní práce byli také pracovníci osloveni zástupci z města Karviná.

V těchto středně velkých městech jsou sociálně vyloučené lokality o velikosti čtvrti města nebo ulice neodloučené geograficky, ale v blízkosti běžné občanské vybavenosti. Osoby sociálně vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením se počítají ve stovkách (odhady sociálně vyloučených osob Bohumín: 600, Orlová: 1000, Karviná: 700, z nichž zhruba 60% je Romů, zdroj GAC).

Pro Olomoucký kraj, resp. město Šternberk a okres Prostějov je typické, že na jeho území se vyskytují spíše sociálně vyloučené rodiny v menších obcích a lidově popisované tzv. "domy hrůzy", které obývají sociálně vyloučené rodiny se svými dětmi nežli segregovanou čtvrtí. O.s.Romodrom v roce 2010 ve městě Šternberk realizovalo terénní program. Jejimi pracovníky byla vypracována Analýza potřeby na tomto území. Ve spolupráci se zástupci Krajského úřadu Olomouckého kraje byla práce dále směřována do okresu Prostějov. V malých obcích mají zájem o služby většinou členové rodin, které se počítají v jednotkách. Sociální vyloučení zde není geograficky ohraničeno. Většinou se jedná o samostatné domky nebo shluk domků, které mají obyvatelé pronajaty nebo ve vlastnictví.

Spojením dvou odlišných lokalit jsme chtěli docílit efektivního porovnání dopadu projektu.

Popis lokalit a zhodnocení spolupráce

Metodika popisu lokalit

1. Popis místa – popis města, městyse nebo vesnice, ve které o. s. Romodrom působilo k 31.12.2012. 1. Lokality, kde byla realizace ukončena a přesunuta do potřebnějšího místa, popisovány nejsou.
Stejně tak stav popisované spolupráce se subjekty je k 31. 12. 2013, neboť je popisován i průběh spolupráce. Tento nejde dostatečně popsat, pokud spolupráce s rodinami a školami byla předána jiným organizacím podle přání klienta..
2. Popis sociálně vyloučených romských lokalit – v této analýze jsou popisována místa, která obývali naši klienti. Ve městech se mohou vyskytovat i další sociálně vyloučené lokality, pokud ale s jejich obyvateli nebyla zahájena spolupráce, místa popisována nejsou. Sociálně vyloučená lokalita splňuje některý z těchto znaků: geografická vyloučenost, ekonomická vyloučenost, obyvatelé nesou společenské stigma, kulturní vyloučenost, viz slovníček užívaných pojmů. V rámci popisu místa je zhodnocena i spolupráce s rodinami dětí, které byly doučovány.
3. Popis spolupráce se základními školami v daném místě – je zhodnocena jak spolupráce s pedagogy, kteří přímo vyučují dítě zapojené do projektu, tak i celková atmosféra v dané škole. Je třeba zdůraznit, že v tomto bodě vyjmenováváme všechny školy, zapojené i nezapojené, neboť některé školy mají silně segregální (nebo desegregační) tendence a pro romské dítě může být velmi těžké tuto školu navštěvovat i v případě, že má dítě dobré školní výsledky. Atmosféra školy sehrává klíčovou roli.

Moravskoslezský kraj

Orlová – Poruba, město

Orlová je město v okrese Karviná v Moravskoslezském kraji, 10 km východně od Ostravy. Počet obyvatel se pohybuje okolo 34.000. Je to jediné město, které nemá pravidelnou železniční dopravu, což ovlivňuje mobilitu obyvatel. Situace v Orlové je ovlivněna vysokou nezaměstnaností (nad 15% obyvatel), většina vyloučených Romů žijících v Orlové žije ve vyloučené lokalitě Orlové – Porubě (cca 1000 osob).

Lokalita Slezská

Zde se nachází dvoupodlažní cihlové domy ve vlastnictví RPG, žije zde cca 500 osob z toho 90% Romů. Domy jsou ve vlastnictví RPG, 2 patří městu Orlová. Topení je plynové a na pevná paliva. Domy v této lokalitě byly v roce 2010 zcela zrenovovány, v současné chvíli však začínají opět chátrat a mnoho z nich bylo poničeno.

Podle GAC a monitoringu terénních pedagogických asistentů je ve Slezské ulici minimálně 90% nezaměstnanost a velmi nízká úroveň vzdělání dospělých osob (minimálně 80% dospělých má pouze základní vzdělání), což negativně ovlivňuje motivaci dětí školou povinných.

Lokalita Lipová

Do roku 2011 se zde nacházelo 9 jednopatrových cihlových domů ve vlastnictví RPG a žilo zde cca 200 osob. V současné době jsou 4 domy zcela zdemolovány a rodiny byly přestěhovány do lokality Slezská. Další domy jsou pomalu rozebírány místními obyvateli, včetně těch, ve kterých stále někdo bydlí. Občanská vybavenost zde není příliš vysoká, jeden obchod, pošta, jedna linka autobusu a restaurace Horník. V lokalitě se nachází také ubytovna. V ulicích se pohybuje zvýšený počet volně pobíhajících psů. Lokalita Záchranářů je již vybydlená, rodiny se přestěhovaly do lokality Slezská. Také tyto domy jsou nejspíše určeny k demolici. V této lokalitě je pouze prodejna „večerka“, autobus je vzdálen cca 30 min. chůze. V lokalitách se nachází dvě mateřské školy a dvě základní školy. Obě základní školy mají po devíti třídách a třech asistentkách pedagoga.

ZŠ Jarní - Jarní 400, Orlová – Poruba má dvě oddělené budovy a to první a druhý stupeň, které jsou od sebe vzdáleny zhruba 500 m. Na prvním stupni učilo 7 učitelek a na druhém stupni 9 učitelek, ZŠ navštěvuje zhruba 150 žáků a je zde zřízena také přípravná třída, do které chodí cca 12 dětí. Zhruba 75% žáků je sociálně znevýhodněných, z 85-90% romské děti (ze všech dětí navštěvující školu). Z hodnocení terénních pedagogických asistentů a pedagogů je školní klima pozitivní.

ZŠ Slezská 850 - Slezská 850, 73514 Orlová - Poruba podporuje inkluzivní vzdělávání. 60% dětí patří k žákům sociálně znevýhodněným. V devíti třídách se vyučuje 168 žáků (stav 2012). Ve škole pracují 3 asistenti pedagoga, tzv. romští asistenti. Kapacita školy není zcela vytížena a je využívána pro potřeby školy zhruba ze 40%. Počet učitelů je 4 na prvním stupni a 7 na stupni druhém. Školní klima velmi záleží na jednotlivých pedagogích.

Foto: ZŠ Slezská,

zdroj: <http://www.zsskolni.org/fotogalerie/fotogalerie.htm>

Služby, dostupnost, vybavenost a úroveň bydlení

V rámci Komunitního centra Maják jsou poskytovány tři registrované sociální služby, a to Občanská poradna Orlová (odborné sociální poradenství), Sociální asistence Orlová (sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi) a terénní program o. s. Romodrom, který byl realizován společně s městem Orlová. O. s. Romodrom, program Romodrom pro regiony, v projektu fungoval jako partner s finančním příspěvkem. Na tyto služby pak navazují další fakultativní činnosti, jako je klub dětí a maminek, výchovně vzdělávací aktivity, hudební taneční či sportovní aktivity.

V lokalitě je místní a dálková autobusová doprava. Pracovní příležitosti zde nejsou, nezaměstnanost mezi našimi klienty je 90%. Rodiny žijí ze sociálních dávek a jsou často velmi zadluženy. V lokalitě se nachází supermarket Penny a několik malých obchodů, zdravotní středisko, městská policie, která měla v roce 2012 čtyři romské asistenty. Nájemní byty jsou v majetku RPG, dále jsou zde ubytovny. Vybavení bytů je na velmi nízké úrovni. Napojení na přívod elektrického proudu mají všechny rodiny (pokud nejsou z důvodu dluhů odpojeni), ne všechny byty jsou zásobovány teplou vodou a často jsou rodinami k vytápění používána tuhá paliva. Většinou zde bydlí starousedlíci, k nárůstu počtu romských rodin dochází posledních 7 let.

Děti od nejnižšího věku do dospělosti tráví většinu volného času venku. Rodiče v Orlově musí být ve zvýšené míře motivováni k podpoře školní docházky svých potomků, je zde vysoká absence ve školách. Předškolní přípravu absolvuje pouze okolo 20% všech předškolních dětí.

Bohumín

Bohumín má přibližně 22 tisíce obyvatel, kteří žijí v sedmi městských částech. Jsou to Nový Bohumín, Starý Bohumín, Skřečoň, Záblatí, Pudlov, Vrbice a Šunychl. Tyto názvy naznačují, že se původně jednalo o samostatné obce, které vznikaly a postupně se vyvíjely od 13. století. První písemná zmínka o vsi Bogun je totiž z roku 1256. Do dnešní podoby se město integrovalo až v roce 1974.

Lokality jsou Bohumín - město, ulice Drátovenská (2 domy), Revoluční (3 domy) a Okružní (8 domů). V těchto lokalitách jsou 3 spádové mateřské školy a 5 spádových základních škol. Ve školách je podíl zastoupení romských žáků

21-30%. V Bohumíně je cca 500 romských osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách, jejich míra nezaměstnanosti se blíží 100% (pokud odhlédneme od sezónních prací a nelegální práce), stejně jako míra osob se základním vzděláním. Tato situace nedává dětem s povinnou školní docházkou pozitivní vzory a děti tak neaspirují na vyšší vzdělání.

T. G. Masaryka – Pudlov, Trnková 280, Bohumín-Pudlov – je kombinací školy speciální, praktické a běžné. Má jednu budovu, která se nachází velmi daleko od obydlených částí města a je rozdělena na standardní třídy (79 žáků) a třídy se speciální výukou (33 žáků). Jedná se 100% o děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Na prvním stupni učí šest pedagogů na druhém 8 pedagogů a 6 asistentů pedagoga. Jsou zde některé třídy sloučené, vzhledem k nízkému počtu žáků. Jedná se o tyto třídy: 1. a 2. třída, 3. a 4. ročník - běžná třída, 4. a 5. ročník - speciální třída, 6. a 7. ročník - speciální třída, 8. a 9. ročník - speciální třída. Kapacita školy není plně vytížena. Školní klima je dobré, bohužel žáci, kteří dokončí ZŠ, nejsou na stejné znalostní úrovni jako žáci jiných škol. Je zde také přípravný ročník, který navštěvuje každoročně kolem 12 dětí.

ZŠ a MŠ Bohumín, tř. Dr. E. Beneše 456, Bohumín - Nový Bohumín se nachází v centru města. Jedná se o školu s jedním odloučeným pracovištěm pro 1. a 2. třídy. Školu navštěvuje zhruba 15% dětí romského původu. Na prvním stupni bylo v roce 2012 166 žáků, na druhém stupni 120 žáků,

Foto:
ZŠ a MŠ Bohumín
autor: Petra
Zahradníková

Foto: Masarykova
základní a mateřská škola,
zdroj: <http://www.mzsb.cz>

učitelů bylo celkem 21 (z toho 8 na prvním stupni). Kapacita školy je 450 žáků. Škola měla v roce 2012 jen 1 asistenta pedagoga. Školní klima je dobré. Je zde 22 žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (viz srovnání se ZŠ Družby v Karviné).

ZŠ a MŠ Bohumín, Bezručova 190, Bohumín - Nový Bohumín se nachází cca 5 min od centra Bohumína, její kapacita je 225 dětí, navštěvuje ji 90 dětí. Tato škola je pouze pro žáky prvního stupně, spádovou školou, kam mohou děti přestoupit na druhý stupeň, je ZŠ ČSA. V roce 2012 zde vyučovalo 6 učitelů. Na této škole je zavedena nepovinná náboženská výchova. Školu navštěvuje přibližně 50% dětí sociálně vyloučených, část z nich jsou děti ze smíšených rodin. Je zde přípravná třída.

Dále na druhý stupeň děti přecházejí většinou do ZŠ dr. E. Beneše, ZŠ Masarykova. Terénní pedagogické asistentky projektu doučovaly minimum dětí ze **ZŠ ČSA, Čs. armády 1026** – škola je pokládána za prestižní, většina dětí z vyloučených lokalit přešla na jiné školy.

Masarykova základní a mateřská škola, Seifertova 601 – 1. ZŠ Bohumín – 46 pedagogických pracovníků v roce 2012, na 2. stupni bylo v roce 2012/3 deset tříd, 11 tříd na prvním stupni.

Škola přijala v roce 2012 do prvních tříd děti ze svého zrušeného odloučeného pracoviště, což v důsledku znamená vyšší počet dětí, kterým hrozí sociální vyloučení, jelikož se jedná většinou o děti romské. Byla snaha ze strany vedení školy všechny tyto děti koncentrovat v jedné třídě, ale poté co rodiče majoritní skupiny začaly své děti ze školy přemísťovat na odloučené pracoviště nacházející se v jiném místě (Starý Bohumín), byly romské děti rovnoměrně rozděleny do ostatních prvních tříd. Klima pro romské žáky není příznivé. Škola má cca 500 žáků, škola s námi odmítla spolupráci.

Služby, dostupnost, vybavenost a úroveň bydlení

V Bohumíně není městská doprava, pouze dálkové autobusy, které jezdí cca 1x za hodinu, v čase dopravní špičky 1x za půl hodiny. Je zde vlaková stanice, která se nachází v centru města. Občanská vybavenost je zde velmi dobrá, vyjma lokality v ulici Revoluční. Ta se nachází zcela mimo město u průmyslového areálu železáren, kde je pouze vstup do podniku a na parkoviště pro zaměstnance. Vše je vzdáleno zhruba 15 minut chůze od města. Pracovní příležitosti zde nejsou, většina našich klientů pracuje krátkodobě, nebo vykonává příležitostné brigády. Rodiny, spadající do potenciální cílové skupiny, žijí ze sociálních dávek. Bydlí v městských bytech, kde je elektrifikace, pokud se nejedná o neplatiče, teče zde pitná voda, ne vždy teplá, často se topí tuhými palivy. V bytech na Revoluční ulici nejsou koupelny ani toalety. Rodiny se často stěhují, ale většinou v rámci města Bohumín. V ulici Drátovská nabízí služby nízkoprahové zařízení Slezské diakonie a blíže centru města je klub Bunkr. Kromě Slezské diakonie zde působí Charita, která pracuje hlavně s lidmi bez domova. V Bohumíně rodiče dětí zapojených do projektu o. s. Romodrom v Moravskoslezském kraji podporují vzdělávání a doučování svých dětí.

Karviná 6

Karviná leží na hranici s Polskem, přímo ve městě jsou dva hraniční přechody (z toho jeden pouze pro osobní vozidla) v místní části Karviná - Ráj. Město se rozprostírá na severním okraji předhůří Beskyd. Karviná leží v údolí řeky Olše a od krajského města Ostravy je vzdálena 18 km východním směrem.

Karviná 6 je městská čtvrť Karviné. Žije zde 1500 (dle posledních odhadů kolem 2000 osob), z toho 95% Romů. Jedná se o městskou čtvrť se zástavbou třípatrových cihlových domů převážně ve vlastnictví RPG a města Karviná. Část domů je vybydlená, některé úplně, některé částečně, u některých se počítá z revitalizací, některým hrozí zbourání. Lokalita se zazděnými domy působí velmi smutně. V domech se také nacházely štěnice a oficiální důvod pro jejich demolici je poškozené vodovodní potrubí.

V lokalitě se nachází 4 základní školy a 1 mateřská školka státní a jedna MŠ soukromá.

V Karviné 6 je MHD, vlakové nádraží cca 10 minut chůze, jezdí zde i dálková autobusová doprava. Občanská vybavenost zde je velmi dobrá, jsou zde obchody, nemocnice, státní i soukromá školka, ZŠ, střední školy a vysoká škola, domov důchodců, hřiště, restaurace, policie. Klientela projektu bydlí v nájemních bytech RPG a někteří na ubytovně Průkopník. Ubytovna se nachází na okraji Karviné a je ve velmi špatném stavu.

Pracovní příležitosti zde nejsou, lidé žijí ze sociálních dávek. Vybavení bytů je na nízké socioekonomické úrovni. Topí se zde především plynovým topením, některé rodiny mají topení na tuhá paliva. Je zde velká zadluženost a hodně drogově závislých osob. Tyto skutečnosti vedou k nízké motivaci dětí i rodičů v zapojení do vzdělávacího procesu dětí.

ZŠ Družby - tř. Družby 1383/1 735 06 Karviná - Nové Město - do této školy bylo ve školním roce 2011/2012 zapsáno 475 žáků, avšak aktuální stav se v průběhu školního roku mění v důsledku stěhování žáků (každoročně je to okolo 150 žáků). Rodiny se stěhují v rámci města Karviná a do zahraničí (Velká Británie). Děti přecházejí na ZŠ Komenského (ZŠ a MŠ a SŠ speciální, praktická a běžná). Kapacita školy je 500 žáků. Škola má 19 tříd a 38 učitelů a 6 asistentů pedagoga, škola měla v roce 2012 1. i 2. stupeň a 3 předškolní třídy. Děti ze sociálně znevýhodněného prostředí se připravují na školní docházku ve třech přípravných třídách (57 dětí). Tato škola je z více než z 95% navštěvovaná romskými dětmi, ostatní děti jsou ze smíšených rodin. Školní klima není dobré. Na celé škole je 11 žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Škola má v současné chvíli školního psychologa, metodika prevence a výchovného poradce.

ZŠ Cihelní, Cihelní 1666/30, Karviná - Nové Město, navštěvuje 600 žáků. Na prvním stupni učí 15 učitelů, na druhém stupni 20 učitelů (rok 2012). Je zde 30 učeben, kapacita školy je naplněna. Škola se účastní programu inkluzivního vzdělávání. Počet romských dětí nelze odhadnout, škola tuto informaci neposkytuje. Školní klima je celkově dobré, pedagogové se snaží podporovat podmínky ve prospěch dětí, i individuální podporou. Na **ZŠ Komenského** (hlavní spádová oblast Karviné 6) a **ZŠ Mendelovu** chodilo minimum dětí zapojených do projektu.

ZŠ a MŠ a SŠ Komenského Nové Město, Komenského 641- je praktická škola- ca 95% dětí je romského původu, děti mají možnost pokračovat na stejném místě ve střední škole ve stejném režimu (obory E, Praktická škola dvouletá - dobíhající obor, Praktická škola dvouletá, Praktická škola

Foto: ZŠ a MŠ Komenského, zdroj: <http://www.szmkarvina.cz/>

jednoletá). Mnoho dětí přechází na druhý stupeň ze ZŠ Družby. Škola má speciálně pedagogické centrum pro vady řeči a mentální postižení. Škola odmítla spolupráci.

ZŠ Mendelova, Einsteinova 2871/8, Karviná-Hranice – je mimo lokalitu, navštěvuje ji minimum romských dětí.

Olomoucký kraj

Ptení

Charakteristika lokality

Obec Ptení leží na území okresu Prostějov (nachází se asi patnáct kilometrů západně od Prostějova) a náleží v Olomouckém kraji. Příslušnou obcí s rozšířenou působností je rovněž okresní město Prostějov. Úředně žije v katastru této středně velké vesnice zhruba 1130 obyvatel. Ptení se dále dělí na tři části, konkrétně to jsou: Holubice, Ptení a Ptenický Dvůrek.

Na školní docházku využívají děti v obci základní školu vyššího stupně a předškoláci mohou navštěvovat i školu mateřskou. Do ZŠ přijíždějí žáci i z okolních vesnic jako například Holubice, Zdětín, Lešany, Lipová, Hrochov a Stražisko. Pro využití volného času je v obci k dispozici např. sportovní hřiště a knihovna. V obci Ptení má ordinaci jeden praktický lékař a jeden zubař, je zde také poštovní úřad. Místní obyvatelé mohou využívat plynofikaci i veřejný vodovod.

Charakteristika situace romských obyvatel

V obci Ptení neměla v roce 2012 trvalé bydliště žádná romská rodina. Klienti projektu Romodrom pro vzdělání v této lokalitě jsou osoby ohro-

žené sociálním vyloučením. Pocházejí i z vesnice Stražisko, kam se přistěhovala jedna romská rodina, bydlí ve starém polorozpadlém domě (dům vyhořel).

ZŠ Ptení 157

ZŠ má kapacitu cca 180 dětí. V základní škole Ptení si nevedou evidenci romských žáků, počet romských žáků se pohybuje do 10. Větší procento žáků je ze sociálně vyloučeného prostředí a sociálním vyloučením ohrožených (ca 30%). Spolupráce se školou je velice vstřícná, komunikace probíhala se zástupkyní ředitele paní Vierou Smilňákovou. K práci organizace měl pedagogický sbor přátelský a vstřícný přístup. K dispozici byly pomůcky ve třídách, hudební nástroje, některé výtvarné a psací potřeby, dále také hračky a společenské hry z družiny.

Ve škole je k dispozici stravování, je každoročně organizováno divadlo, do divadelního souboru jsou přijímány všechny děti bez rozdílu, představení je odehráváno i pro navštěvující mateřské a základní školy z celého Prostějovska.

Romské děti ze ZŠ jsou na prvních stupních, většina dětí z majority pak pokračuje na SŠ a gymnáziu v Prostějově.

Výborná spolupráce v rámci projektu, především se zástupkyní ředitele.

MŠ Ptení

Probíhá spolupráce s mateřskou školou u mladších sourozenců klientů. Počet dětí v roce 2012 byl 54 dětí

Čelechovice na Hané

Charakteristika lokality

Vesnice Čelechovice na Hané patří administrativně k okresu Prostějov (cca šest kilometrů severně od Prostějova) a Olomoucký kraj. Příslušnou obcí s rozšířenou působností je rovněž okresní město Prostějov. Na území této středně velké vesnice žije trvale zhruba 1280 obyvatel, asi třetinu tvoří romští obyvatelé. Čelechovice na Hané se dále dělí na tři části, konkrétně to jsou: Čelechovice na Hané, Kaple a Studenec.

Školáci mají v obci možnost navštěvovat základní školu druhého stupně a předškoláci mohou navštěvovat i školu mateřskou.

Pro využití volného času je v obci k dispozici sportovní hřiště, stadion a knihovna. Obec nabízí dům s chráněnými byty „Trilobit“ a mateřské centrum „Krteček“. V obci Čelechovice na Hané má ordinaci jeden praktický lékař a jeden zubař, v obci je také poštovní úřad. Kromě toho je zde umístěn i domov s pečovatelskou službou. Místní obyvatelé mohou využívat plynofikaci i veřejný vodovod. Vesnicí prochází železnice a je zde i železniční stanice.

Charakteristika situace romských obyvatel

Orientační odhad počtu romských obyvatel se pohybuje okolo třetiny z celkového počtu obyvatel obce (cca 350). Jedná se i o občany s trvalým pobytem, tak i obyvatelé žijící zde přechodně, ale i o ty, kteří jsou na dlouhodobé návštěvě např. ze Slovenska, Vsetína i Olomouce. Romské rodiny zde žijí výhradně v rodinných domech. Ve Studenci je velký dům ve společném vlastnictví několika klientů. Klienti projektu Romodrom pro vzdělání bydlí ve Studenci v domě, který má několik bytů. Všechny byty jsou obydleny romskými občany. Největší byt v tomto domě je 2 + kuchyňský kout. V celém domě je pouze jedna koupelna a jedno WC. Samostatné bytové jednotky sociální vybavení nemají. V domě není vyřešena kanalizace, využívána je pouze jámka vykopán v zemi.

Většina dospělých osob je v současnosti nezaměstnaná, obyvatelé, kteří jsou zaměstnaní, do práce dojíždí, převážně do Prostějova.

Problémem a prioritou je zde zaměstnanost romských obyvatel. Obec může nabídnout jen několik pracovních míst v rámci práce přímo v obci (veřejně prospěšná práce), ale možnosti tohoto zaměstnání jsou omezené.

Konflikty vznikají spíše ojediněle, mezi romským obyvatelstvem navzájem, mezi přistěhovanci a starousedlíky. Obecně lze říci, že nově přistěhované rodiny mají nižší sociální status a jsou více konfliktní. Názory neromských obyvatel v obci na romské obyvatele jsou spíše negativní až nepřátelské.

Spolupráce se školou

Ve škole jsou spolupráci s o.s. Romodrom velmi nakloněni. Učitelé velmi ochotně spolupracují a podávají informace osobně i telefonicky. Děti navštěvující doučování jsou velmi hodné a snaživé, chodí čistě oblečené, nemají mnoho zameškaných hodin. Je u nich vidět snaha se něco naučit a dozvědět. Doučování až na malé výjimky navštěvují pravidelně.

Spolupracujeme v obci od počátku roku 2012 na žádost školy.

MŠ Čelechovice na Hané

Probíhá spolupráce s mateřskou školou, kterou navštěvují mladší sourozenci klientů zařazených do projektu.

ZŠ Čelechovice na Hané - U Sokolovny 275

Základní škola zajišťuje výuku pro 1. - 9. ročníkem, organizovanou v sedmi třídách. Na 1. stupni je spojený 1. a 2. ročník a 4. a 5. ročník. Vyučování probíhá ve 2 školních budovách. Žáci školy se stravují ve školní jídelně, která je umístěna v nové budově školy. Školu navštěvuje v letošním roce 120 žáků. Kapacita školy je 366 žáků. V současné době je ve škole asi 20 romských žáků. Do školy chodí i další děti se speciálními vzdělávacími

Foto: ZŠ Čelechovice na Hané

zdroj: <http://zscelechovice.wz.cz/index1.htm>

potřebami (ca 15%), některé z nich žijí v sociálně znevýhodněném prostředí, několik dětí má diagnostikovanou LMR. Klienti zařazení do projektu jsou na 1. stupni ZŠ. Na obědy nechodí, ani nenavštěvují družinu.

Spolupráce v rámci projektu je výborná, škola spolupráci vnímá jako přínos.

Učitelé se u žáků zařazených do projektu často setkávají s absencí pomůcek a školních potřeb. Problémem je i včasné omluvení absence dítěte. Komunikace s rodiči a s ní spojená domácí příprava dětí na vyučování je nedostatečná. Spolupráce se školou je velice vstřícná.

Romské děti pak pokračují ve vzdělávání na učňovských oborech cukrářka, automechanik, autoklempíř, zedník. Mohou navštěvovat SOŠ průmyslová a SOU strojírenské, Prostějov, Lidická 4; SOU obchodní Prostějov, nám. Edmunda Husserla 1, SOU stavební, Fanderlíkova ul.; Švehlova střední škola Prostějov – Svatoplukova 80.

Klenovice na Hané

Charakteristika lokality

Vesnice Klenovice na Hané je součástí okresu Prostějov (vzdálenost cca 12 km) a náleží k Olomouckému kraji. Příslušnou obcí s rozšířenou působností je rovněž okresní město Prostějov. Na území této středně velké vesnice žije trvale zhruba 850 obyvatel.

Pro děti školního věku mají v obci k dispozici základní školu vyššího stupně a předškoláci mohou navštěvovat i školu mateřskou. Pro využití volného času je v obci k dispozici sportovní hřiště a knihovna. V obci Klenovice na Hané má ordinaci jeden praktický lékař a jeden zubař a je zde rovněž poštovní úřad. Místní obyvatelé mohou využívat plynofikaci i veřejný vodovod. Nejbližší železniční zastávka je v Čelčicích.

Charakteristika situace romských obyvatel

Romských příslušníků v místní obci žije asi 20. Romské rodiny zde žijí výhradně v rodinných domech.

Žádné konflikty mezi romským obyvatelstvem navzájem, ani mezi přistěhovalci a starousedlíky jsme během projektové spolupráce nezaznamenali. Většina dospělých osob je v současnosti nezaměstnaná, obyvatelé,

kteří jsou zaměstnaní, do práce dojíždí (většinou do Prostějova).

V Klenovicích žije přibližně 50 romských osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách, z nichž je minimálně 85% nezaměstnaných.

ZŠ a MŠ Klenovice na Hané 231

MŠ Klenovice má kapacitu 25 dětí, romské děti ji nenavštěvují.

ZŠ je vesnickou školou se 170 žáky, víc než jedna třetina žáků jsou romské děti, dojíždějící i z okolních obcí (Pivín, Čelčice, Skalka, Tvorovice, Obědkovice a Ivaň). Jen v Čelčicích je mateřská škola (kapacita 26 dětí).

Žáci mají ve škole k dispozici odborné učebny přírodopisu, chemie, zeměpisu, dějepisu, německého a anglického jazyka, výtvarné výchovy, hudební výchovy, informatiky a tělocvičnu. V letních měsících využívají místní sportovní areál, který je v bezprostřední blízkosti školy. Ve škole je pro děti k dispozici dobře vybavená keramická dílna. Pro menší děti funguje na škole 1 oddělení školní družiny. Ve volných hodinách mají žáci možnost využívat čítárnu a hrát stolní tenis. K dispozici je ve škole jídelna.

Romské děti pokračují na učňovských oborech cukrářka, automechanik, autoklempíř, zedník. Mohou navštěvovat SOŠ průmyslová a SOU strojírenské, Prostějov, Lidická 4; SOU obchodní Prostějov, nám. Edmunda Husserla; 1. SOU stavební, Fanderlíkova ul.; Švehlova střední škola Prostějov – Svatoplukova 80.

V rámci mladších sourozenců klientů, probíhá spolupráce s mateřskou školou (dětí z majority).

Městys Nezamyslice

Základní údaje o obci

Oficiální název obce je Městys Nezamyslice. Městys leží asi 20 km od Prostějova. Také se nachází na železničním koridoru na Brno. Má dvě části, a to Nezamyslice a obec Těšice. V obci funguje základní škola a mateřská škola. Počet obyvatel je 1427. Je zde pošta a zdravotnické zařízení. Nejbližší stanice policie se nachází v obci Němčice na Hané. Zastupitelstvo městyse Nezamyslice klade velký důraz na pořádání dostatečného množství kulturních i sportovních akcí pro své občany i pro občany z okolních obcí. Při plnění tohoto závazku spolupracuje také se všemi místními neziskovými organizacemi.

Nezamyslice se mohou pyšnit několika tradičními akcemi: Svatováclavské slavnosti a s nimi spojené Nezamyslické vinobraní, adventní nebo vánoční koncerty, „Sešlosti“ pro starší občany, pro děti a mládež pak Slet čarodějnic, Rej strašidel a Drakiáda.

Romové v Městysu Nezamyslice

V Nezamyslicích žije asi 6 romských rodin. Tito Romové obývají starší spíše menší rodinné domy. Třígenerační rodiny žijí vždy v jednom domě. V roce 2012 se do městysu nastěhovala nová romská rodina z Rokycan u Plzně. Jinak žijí v Nezamyslicích starousedlíci. Domy obývané Romy mají elektřinu, ale nemají, z větší části, zavedenu vodu a odpad. Pro vodu chodí do městské studny, která je v ulici, kde rodiny žijí. Rodiny jsou bezproblémové a zcela sžití s ostatními obyvateli Nezamyslic. Občas dochází k vyhrocení vztahu mezi romskými rodinami, ale nemá to žádný vliv na ostatní spoluobčany.

Základní a mateřská škola Nezamyslice, 1. Máje 461, Nezamyslice

Zřizovatelem ZŠ je Olomoucký kraj. Žáci do školy dojíždí z obcí Dřevnovice a Tištín. Ve škole je (dle počtu žáků) ca. 14 tříd. Kapacita školy je ca 400 žáků. Počet žáků se pohybuje kolem 300. Od počátku roku 2013 se bude připravovat možnost rozšíření budovy školy a rekonstrukce stávajících částí budovy. Mladší žáci mají možnost navštěvovat jedno ze čtyř oddělení školní družiny, jejíž provoz je z hlediska omezených prostorových možností školy nuceně zajištěn v běžných třídách (1. a 2. ročník). V základní škole pracuje 20 pedagogů, 4 vychovatelky, 2 asistentky pedagoga a devět technicko-hospodářských pracovníků.

Romské děti pokračují na učňovských oborech cukrářka, automechanik, autoklempíř, zedník atd., v SOŠ průmyslová a SOU strojírenské, Prostějov, Lidická 4; SOU obchodní Prostějov, nám. Edmunda Husserla 1, SOU stavební, Fanderlíkova ul.; Švehlova střední škola Prostějov – Svatoplukova 80.

Spolupráce se školou

Škola spolupracuje s o. s. Romodrom od roku 2010. Učitelé i vedení školy s terénními pedagogickými asistenty spolupracuje dobře a podávají vyčerpávající informace o svých žácích a jejich školních výsledcích.

V roce 2012 došlo k výměně ředitele školy.

Funguje i výborná spolupráce škola – TPA – PPP – SPC. Děti chodí na doučování pravidelně a jsou s doučováním velmi spokojeny.

Pěňčín

Obec Pěňčín leží patnáct kilometrů severozápadně od Prostějova. Je zde cca 280 domů, které obývá cca 800 obyvatel. Občanská vybavenost: obecní knihovna, dvě prodejna potravin, dvě restaurace, provozovna kadeřnictví. V celé obci je zaveden plyn a je zde veřejný vodovod. Pošta v obci není, nachází se v 5 km vzdálené obci Laškov, zdravotnické zařízení zde také není. V obci ordinuje pediatr 1x za 14 dní. V Pěňčíně je mateřská škola s kapacitou 25 dětí a základní škola s družinou a jídelnou s kapacitou 60 žáků. Starší děti a mládež navštěvují ZŠ v Přemyslovicích, v Konici a v Prostějově, na střední školy a SOU dojíždějí do Prostějova, nebo do Olomouce. Pro využití volného času je obyvatelům Pěňčina k dispozici nový moderní víceúčelový areál s fotbalovým hřištěm, dětským hřištěm, společenským sálem a soc. zázemím.

Dopravní obslužnost směr Prostějov, Olomouc a Konice (k lékaři,

Foto : lokalita Pěňčín , autor: Ivana Kočandrlová

na úřady, za vzděláváním, do zaměstnání atd.), je dobrá, veřejná doprava je zajištěna výhradně autobusy, železnice v obci není. Pracovní příležitosti v obci jsou omezené, stabilním zaměstnavatelem je firma Palička - výroba pracovních oděvů. Většina pracujících do zaměstnání dojíždí do blízkých větších měst – ženy jsou zaměstnány většinou ve službách a výrobních provozech v Prostějově, muži dojíždějí za prací převážně do výrobních provozů v Prostějově, Olomouci a Lutíně.

Rodiny, spolupracující na projektu Romodrom pro vzdělání, bydlí v Pěňčíně, děti navštěvují ZŠ v Pěňčíně a ZŠ v Laškově.

Klienti, romští obyvatelé obce, žijí ve starších rodinných domech, které jsou jejich majetkem nebo je mají v pronájmu. Domy jsou rozptýleny po obci, až na výjimky se jedná o budovy ve špatném stavu, vyžadující celkovou rekonstrukci. Vytápění je zajištěno většinou jedinými kamny na tuhá paliva, umístěnými v obytné kuchyni. Topí se hlavně dřevem, ale i plastovými lahvemi atd. Kamna vytápějí celý dům a zároveň se na nich vaří, ohřívá voda na praní prádla, k mytí atd. Pračku vlastní pouze některé rodiny. Pitná voda je přivedena z obecního vodovodu nebo z vlastní studny. K domům většinou patří prostranství před domem a dvůr. Domy jsou jednopatrové, v přízemí max. o dvou místnostech, patro většinou neobyvatelné. Místnosti jsou málo vytápěné, často vlhké zdi. Vybavení domácností je většinou jednoduché, s nedostatkem úložného prostoru. V žádné domácnosti nechybí televize, někde se vyskytují i dvě nebo tři. Téměř všechny domácnosti jsou vybaveny počítačem a internetem. Koupelna a soc. zařízení jsou v některých domech zařízeny standardně, jinde jen částečně nebo zcela chybějí. Některé domácnosti nemají vyřešenou odpadní jímku, odpadní vody jsou zdrojem znečištění veřejných komunikací. U některých domů se hromadí odpad z domácnosti, stavební suť, starý nábytek, části rozebraných automobilů atd. Tyto skutečnosti s sebou nesou zdravotní a bezpečnostní rizika, především v letním období, a jsou jednou z příčin konfliktů s ostatními obyvateli Pěňčína.

Počet romských obyvatel, kteří mají podle informací OÚ v obci Pěňčín ke dni 31. 1. 2012 trvalé bydliště, je 53 osob, z toho 34 dospělých a 19 dětí. Dále v obci žije v současné době cca 60 romských obyvatel, dospělých

a dětí, kteří zde nejsou přihlášení k trvalému pobytu. Celkový počet romských obyvatel v obci Pěňčín je tedy aktuálně cca 100.

Některé romské rodiny se považují za starousedlíky, žijí v Pěňčíně již více než 40 let a zcela se integrovaly do místního prostředí. Nemají s ostatními obyvateli konflikty, rodiny nejsou uzavřené okolnímu prostředí. Děti chodí do školy, dospělí vyhledávají pracovní příležitosti, přátelí se se sousedy, účastní se společenských akcí v obci atd. Bydlí ve vlastních částečně zrekonstruovaných rodinných domech se standardním zařízením, koupelnou a WC. Domácnosti jsou vybaveny nábytkem, elektronikou, kuchyňskými spotřebiči atd., místnosti jsou pěkné a udržované.

Jiné romské rodiny se do Pěňčína přistěhovaly nedávno z městské lokality (Olomouc) nebo z obce Náklo. Jedná se o početné rodiny s vlastními zvyky a odlišnými představami o soužití s ostatními obyvateli obce. Tyto rodiny si v obci dosud nevytvořily sociální vazby, komunikaci s ostatními obyvateli obce nejsou příliš přístupné, rozvíjení dobrých vztahů s ostatními obyvateli obce je často na překážku alkohol. Děti předškolního a školního věku se pohybují po obci bez přítomnosti dospělých a vyskytují se konflikty s dětmi a dospělými z okolí. Ostatní obyvatelé Pěňčína poukazují na nedostatečnou péči rodičů o děti, o jejich zdravotní stav a materiální zabezpečení (nedostatečné oblečení, obuv a výživa), poukazují na rodiči tolerované absence ve školní docházce, problematické chování vůči vrstevníkům i dospělým (znehodnocování obecního a soukromého majetku, vulgarismy atd.).

Vzdělávání a pracovní příležitosti

Předškolní romské děti z Pěňčína mohou navštěvovat:

Mateřskou školu v Pěňčíně - Pěňčín 109, (kapacita 60 dětí, s jídelnou), této možnosti však rodiče využívají omezeně.

Základní škola Pěňčín

Školní romské děti z Pěňčína v počtu 9 žáků navštěvují I. stupeň ZŠ v Pěňčíně, 2 žáci navštěvují I. stupeň ZŠ v Laškově, 5 žáků navštěvuje II. stupeň ZŠ v Přemyslovicích, 1 žákyně navštěvuje I. stupeň ZŠ pro sluchově postižené v Olomouci. ZŠ v Pěňčíně navštěvuje celkem 9 romských žáků.

Základní škola spolupracuje s několika neziskovými organizacemi, její koordinace však vykazuje určité nedostatky.

Romské děti pokračují na učňovských oborech v Prostějově (cukrářka, automechanik, autoklempíř, zedník). SOŠ průmyslová a SOU strojírenské, Prostějov, Lidická 4; SOU obchodní Prostějov, nám. Edmunda Husserla; 1. SOU stavební, Fanderlíkova ul.; Švehlova střední škola Prostějov – Svatoplukova 80.

Podmínky

Rodiče dětí a ostatní dospělí romští obyvatelé obce Pěnčín nemají až na výjimky stálé zaměstnání. Někteří jsou v invalidním nebo starobním důchodu a dospělí v produktivním věku jsou většinou evidováni na ÚP a jsou příjemci dávek státní sociální podpory a dávek v hmotné nouzi. Jedná se převážně o osoby bez profesní kvalifikace, se základním nebo nedokončeným vzděláním. Těmto obyvatelům se snaží ze své pozice zaměstnavatele pomáhat. Obecní úřad v Pěnčíně, v minulých letech zaměstnával romské občany na pozici VPP (veřejně prospěšné práce). V roce 2012 na této pozici nezaměstnal žádné romské občany. Ve spolupráci s Úřadem práce Prostějov a Konice vykonávalo v Pěnčíně v r. 2012 celkem 9 romských obyvatel, evidovaných na ÚP, veřejnou službu.

Foto: ZŠ Bedihošť, zdroj: <http://www.zsbedihost.cz/>

ZŠ Laškov - Laškov 21

Kapacita školy je 60 žáků, v roce 2012 bylo ve škole 20 žáků. Zřizovatelem ZŠ je obec. Spolupráce uspokojivá, ve prospěch dětí.

ZŠ Bedihošť - Komenského 86

V roce 2012 bylo ve škole 168 žáků, kapacita školy je 170 žáků. Zřizovatelem ZŠ je obec.

Škola nepreferuje individuální přístup k žákům. Spolupráce v rámci projektu byla dobrá.

ZŠ a MŠ Přemyslovice - Přemyslovice 353

V roce 2012 bylo ve škole cca 200 dětí. Kapacita je 220 žáků. Zřizovatelem ZŠ je obec.

Spolupráce se školou ukončena po odmítnutí od vedení školy.

Lokalita Dobromilice

Charakteristika lokality

Vesnice Dobromilice se nachází 12 km od města Prostějov. V Dobromilicích žije cca 860 obyvatel, z toho 250 Romů (včetně dětí) je zde hlášeno k trvalému pobytu. K dispozici občanům je zde pošta, OÚ Dobromilice, prodejna potravin. Zdravotnické zařízení a Policie jsou v nedalekých Nezamyslicích. V obci se nachází mateřská i základní škola (1. - 5. ročník). TPA o. s. Romodrom zde působí od července 2011, v průběhu školního roku probíhá doučování dětí v prostorách ZŠ.

Situace romských obyvatel

Orientační odhad počtu romských příslušníků v místní obci se pohybuje okolo poloviny z celkového počtu obyvatel obce. V současnosti se stává častěji, že přibývají také nové rodiny z ČR či SR. Romské rodiny zde žijí výhradně v rodinných domech, ve třech ulicích vzájemně propojených a sousedících. Většina dospělých osob je v současnosti nezaměstnaná, obyvatelé, kteří jsou zaměstnaní, do práce dojíždí. Žije zde také mládež ve věku 15-18 let bez zaměstnání, se základním vzděláním. Děti a mládež do nedávné doby (rok 2012) nenavštěvovaly žádnou z místních zájmových skupin (TJ Sokol, FC Dobromilice, Klub maminek a dětí), situace se změnila

na podzim roku 2012, kdy do místního fotbalového klubu přišlo 10 nových zájemců z řad romských dětí. Velký zájem je v současném školním roce o nabídku školní družiny, kromě dětí z Hradčan ji navštěvují všichni naši místní klienti.

Problémy mezi romskými obyvateli a neromskými se velmi zhoršily v posledním roce, kdy došlo i ke dvěma fyzickým napadením. Obecně lze říci, že nově přistěhované rodiny mají nižší sociální status a jsou konfliktnější. Názory neromských obyvatel v obci na romské obyvatele jsou spíše negativní až nepřátelské, vyčítají jim nepořádek na svých pozemcích, kriminalitu, špatnou hygienu, agresivitu mládeže, narušování veřejného pořádku, nezaměstnanost atd. V souvislosti s vyhocením situace v obci byly v roce 2012 schváleny nové vyhlášky o čistotě a ochraně zeleně a zákazu požívání alkoholu na veřejnosti, nyní se jedná o zakoupení kamerového systému pro obec. Došlo také k založení sdružení Domobrana, která pomáhá dohlížet na bezpečnost v obci. Obec se nestaví k řešení situace zvyšování počtu romských obyvatel v obci proaktivně, konkrétní nabízená řešení neziskovými organizacemi (projekty, spolupráce, aktivita) nebyla obcí podpořena.

ZŠ a MŠ Dobromilice, Dobromilice 119

Kapacita MŠ je 50 dětí. V roce 2012 do MŠ docházelo 39 dětí, z toho 25 dětí je vedených jako sociálně znevýhodněné. U dětí z Hradčan (dojíždějící) je zaznamenána zvýšená absence, do mateřské školy docházejí nepravidelně.

MŠ by v budoucnu chtěla zavést kroužek romských tanců.

ZŠ Dobromilice

Kapacita 120 žáků. V ZŠ Dobromilice bylo ve školním roce 2011/2012 37 žáků, z toho asi polovina je romských. U těchto dětí se ZŠ často setkává s absencí pomůcek a školních potřeb, pozdním omluvením absence a nedostatečnou domácí přípravou. TPA se snaží motivovat rodiče k pravidelnější komunikaci se školou, účasti na třídních schůzkách a akcích školy, bohužel je ze strany romských rodičů patrná silná nedůvěra vůči ZŠ Dobromilice, zejména vůči vedení školy.

Spolupráce terénních pedagogických asistentů se školou je omezena

ze strany vedení školy, někteří pedagogové mají velmi vstřícný přístup. Na škole prozatím není asistent pedagoga. Spolupráce v projektu není dobrá v návaznosti na napjatou situaci v obci.

Obec Vrbátky - Dubany - Štětovice

Obec Vrbátky leží v rovinaté krajině vzdálené asi 7,5 km severovýchodně od okresního města Prostějova na železniční trati Olomouc – Prostějov – Nezamyslice. Nachází se v Olomouckém kraji na rozhraní okresů Prostějov a Olomouc; hranici tvoří potok zvaný Blata. Mezi důležité ekonomické subjekty v obci patří Cukrovar Vrbátky, a.s. (poskytuje sezónní zaměstnání i rodičům dětí zapojených v projektu) a Zemědělské družstvo Vrbátky. Součástí obce Vrbátky jsou i místní části Dubany a Štětovice. Začátkem roku 2012 byl zahájen provoz Centra volného času a zdraví. V obci také probíhá výstavba domu s pečovatelskou službou pro starší nebo zdravotně postižené občany. Obec pořádá např.: Drakiáda, mikulášská nadílka, lampiónový průvod, pálení čarodějnic, kácení máje, plesy obecních spolků a dětský maškarní karneval (vstupy jsou převážně zdarma).

V roce 2012 měla obec 1679 obyvatel. Obec má i svého sociálního pracovníka do konce roku 2012 působí Mgr. Václav Němec, poté bude vybrán další pracovník.

Základní škola Zdeny Kaprálové - Vrbátky 83

V obci je ZŠ Zdeny Kaprálové (1. - 3. ročník v místní části Dubany, 4. - 9. ročník ve Vrbátkách) a mateřské školy se nachází ve všech místních částech - ve Vrbátkách, Dubanech i Štětovicích.

Kapacita ZŠ je 230 žáků, kapacita ŠD je 60 žáků a kapacita odloučených pracovišť MŠ Dubany 20 dětí, Štětovice 25 dětí, Vrbátky 56 dětí. ZŠ Vrbátky je spádovou oblastí pro žáky z Duban, Štětovic, Hrdibořic, Biskupic a Vrbátek.

Ve škole působí velmi příjemný učitelský sbor. Učitelé jsou nakloněni k novým návrhům, které jsou jim předkládány a hlavně vstřícní k dětem. Ve škole se již třetím rokem stabilizuje počet žáků. V září 2012 nastoupilo po prázdninách do školy 162 žáků. Výrazný nárůst škola zaznamenává na prvním stupni. V září 2009 navštěvovalo první stupeň 96 dětí, v roce 2012 to již bylo celkem 111 žáků. Vzhledem k vysokému počtu předškol-

ních dětí v mateřské škole bude tento trend pokračovat. Škola se však zatím potýká s nízkým počtem žáků na druhém stupni. Průměrná naplněnost tříd prvního stupně je více než 22 žáků na třídu, zatímco na druhém stupni je ve třídě průměrně méně než 13 žáků. Situace se výrazně zlepšila od září 2013, kdy ukončí základní školní docházku letošní devátý ročník, který navštěvuje pouze šest žáků.

Ve škole funguje mnoho zájmových kroužků jak pro mladší, tak starší žáky. Například keramika, počítačový, dramatický kroužek, kroužek vaření, ale také kroužek angličtiny, pohybových aktivit a kroužek moudrá sova a jiné. Na škole působí také logopedka Mgr. Anežka Dohnalová, která je zároveň třídní učitelkou ve 2 třídě.

Další volnočasové aktivity mohou děti navštěvovat v obecním centru volnočasových aktivit Volňásek například Zumbu, šikovné ruce, modelářský kroužek, břišní tance, hru na flétnu. Tato nabídka se neustále rozšiřuje a funguje několik kroužků i pro dospělé.

V současné době školu navštěvuje asi 160 žáků. Počet romských žáků škola neeviduje. Ve škole je trvale věnována pozornost talentovaným i zaostávajícím žákům, důraz je kladen na individuální výchovný přístup a uplatňování pedagogických a pedagogickohygienických zásad. Základní škola Zdeny Kaprálové nabízí žákům řadu nadstandardních aktivit, které napomáhají vytvářet atmosféru spokojenosti a důvěry mezi rodiči, vedením školy, učiteli a žáky. Romské děti a děti ze sociokulturně vyloučeného prostředí však z důvodu finanční tísně rodiny kroužky nenavštěvují. Některé děti z romských rodin jsou klienty o. s. Romodrom a se zájmem se zúčastňují všech aktivit, které sdružení nabízí. Škola velmi dbá o uplatnění každého žáka, o zlepšování vzdělávání romských žáků a podporuje vytváření přátelské atmosféry mezi všemi dětmi. Od doby, co je pan Němec ve funkci terénního pracovníka (zajišťuje obec) se zlepšila komunikace mezi školou a romskými rodinami, záškoláctví se prakticky vymýtilo a od letošního školního roku je šest romských dětí zapsáno ve dvou školkách (ve Štětovicích a v Dubanech).

Spolupráce školy s o. s. Romodrom

Ve škole jsou spolupráci s občanským sdružením Romodrom nakloněni. Učitelé velmi ochotně spolupracují a podávají informace osobně

i telefonicky. Děti, které navštěvují doučování, jsou velmi hodné, snaživé a nemají mnoho zameškaných hodin. Je u nich vidět snaha se něco naučit a dozvědět. Doučování až na malé výjimky navštěvují pravidelně.

Romská kolonie „Ulička“:

V obci žije asi 70 Romů, z toho přibližně 40 v nechvalně známé „uličce“, v níž kdysi žila jen jedna romská rodina, dnes jsou tu tři generace ve třech polorozpadlých domech. Žijí zde tři rodinné klany, ca 20 dětí. V MŠ je nahlášeno pouze jedno dítě, další jsou doma a rodiče je do MŠ umístí až v posledním předškolním roce. ZŠ navštěvuje 5 dětí.

„Domy“ v uličce jsou vysloužilé a působí odpuzujícím dojmem. Hygienický a technický stav „domků“ ohrožuje život jejich obyvatel, ale bohužel přes veškeré úsilí soc. pracovníce není možné najít jiné odpovídající bydlení. Vodu či elektřinu mají jen někteří z nich. Zbytek romských rodin ve vesnici je bezproblémových, plně přizpůsobených, které řádně vedou děti k pravidelné školní docházce, jsou zaměstnaní a opravují svoje domy a v obci jsou respektováni a uznáváni.

*Foto:
romská kolonie „Ulička“
zdroj: autor
Kateřina Fejfarová*

Městys Brodek u Prostějova

Městys Brodek u Prostějova leží na rychlostní komunikaci R 46 přímo uprostřed mezi městy Prostějov a Vyškov. Obcí protéká potok Brodečka. Městys se rozprostírá v jižní části prostějovského okresu na rozhraní úrodné Hané a podhůří Českomoravské vrchoviny, asi 13 km od Prostějova. K Brodku patří též osada Sněhotice.

V obci funguje Základní a mateřská škola, nákupní středisko, „malá

poliklinika“ a mnoho drobných podnikatelů se svými firmami a obchůdky. Počet obyvatel k 1. 1. 2012 byl 1512.

V budově OÚ se nachází obecní knihovna. V obci funguje několik dobrovolných spolků, například Sbor dobrovolných hasičů, Sokol Brodek a další. Přímo v Brodce nebydlí ani jedna romská rodina, pouze v místní části Sněhotice bydlí romská rodina se šesti dětmi, z nichž 3 jsou klienty našeho sdružení.

MŠ Brodek u Prostějova

Kapacita je 56 dětí. S MŠ Brodek jsme v rámci projektu nespolupracovali.

Základní škola Brodek u Prostějova - Císařská 65, Brodek u Prostějova

Ve školním roce 2012 /2013 má základní škola 11 tříd, 244 žáků a dvě oddělení školní družiny. V roce 1977 byl zrušen II. stupeň ZŠ v nedalekých Dobromilicích a žáci II. stupně tedy přecházejí na tuto školu. Počet romských žáků se neeviduje, ale je poměrně vysoký. Většina romských žáků navštěvuje II. stupeň.

Škola má zájem o problematiku vzdělávání romské menšiny, jednání vedení školy a pedagogického sboru je velmi vstřícné. Ve škole s romskými žáky řeší pouze prospěchové problémy, nikoli závažné problémy týkající se chování.

Foto: ZŠ Brodek u Prostějova , zdroj: <http://zs-brodek.cz/>

Výuka na I. stupni je doplněna o výuku dle Daltonské školy, takže si žáci I. stupně mohou zhruba jedenkrát za týden vyzkoušet i jiný typ vzdělávání.

Žáci se pravidelně účastní různých kulturních akcí, soutěží a olympiád, v nichž často dosahují velkých úspěchů. Žáci I. i II. stupně mají možnost se zapojit do různých projektů. Pravidelně i s učiteli jezdí na lyžařský výcvikový kurz a na školu v přírodě. O aktuálním dění školy informuje školní časopis Všímálek, který si žáci vydávají 4x ročně. Ve škole mohou děti navštěvovat tyto zájmové kroužky: keramický, pěvecký, šachový, hudebně-pohybový, přírodovědný, míčové hry a kroužek anglického jazyka. Děti ze sociálně slabých rodin tyto kroužky nenavštěvují z důvodu finanční tísně rodiny. Někteří rodiče mají u školy dluh za stravné.

Na škole je také pobočka Lidové školy umění z Němčic nad Hanou, která nabízí výuku na klavír a kytaru a flétnu (romské děti Lidovou školu nenavštěvují). Asistent pedagoga na škole nepůsobí a škola ani žádost o asistenta v současné době nepodala.

Spolupráce o. s. Romodrom se školou a dětmi

Ve škole jsou spolupráci s o. s. Romodrom nakloněni. Učitelé velmi ochotně spolupracují a podávají informace, nevýhodou jsou jimi dané konzultační hodiny v brzkých ranních hodinách. V případě žádosti jsou však ochotni předat informace telefonicky, nebo e-mailem. Děti navštěvující doučování jsou velmi hodné a snaživé, nemají mnoho zameškaných hodin. Je u nich vidět snaha se něco naučit a dozvědět. Doučování až na malé výjimky navštěvují pravidelně.

Škola je dobře vnímána i občany obce, ale některým rodičům se vysoký počet romských žáků přicházejících z Dobromilic nelíbí a dávají své děti do jiných základních škol. V Brodce si mladí rodiče velmi pochvalují místní MŠ, protože má velmi hezké prostředí a nabízí nadstandardní aktivity jako je například možnost maminek, které jsou na rodičovské dovolené, navštěvovat spolu s dětmi běžný výukový den a umožnit tak svým ratolestem si na toto prostředí pomalu zvykat.

Významné okolnosti projektu

Každé dítě vstupem do školního procesu je ovlivněno legislativními podmínkami a mezinárodními dohodami, ke kterým se ČR zavázala. Jako nejdůležitější můžeme jmenovat školský zákon 561/2004Sb a vyhlášky MŠMT č. 72/2005Sb. A 73/2005Sb.

Specifikem podpory romských dětí je rozsudek D. H. a ostatní proti ČR, z roku 2007, ve kterém Štrasburský soud rozhodl o diskriminaci romských dětí ve vzdělávání pouze na základě jejich etnické příslušnosti.

Z tohoto pohledu je zřejmé, že širší kontext podpory žáka je stanoven i nadnárodními institucemi. MŠMT se dlouhodobě snaží o naplňování doporučení z tohoto rozsudku s různým úspěchem. Během 3 let realizace projektu byla dvakrát novelizována vyhláška 72/2005 Sb. O podpůrných opatřeních dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a 73/2005 Sb. O školních poradenských zařízeních, které mají zásadní vliv na školní osud žáka.

Tímto rozsudkem jsou ovlivněny i dotační tituly vypisované samotným ministerstvem a jím spravovanou částí ESF.

Pokud mluvíme o vlivech, které působí na dítě, musíme zmínit vliv rodiny žijící v sociálně vyloučeném prostředí. Rodiny ovlivňují dítě od nejranějšího období a citlivé období socializace ovlivňuje toto znevýhodnění.

Je to často etnoлект, specifický typ mluvy, spojení češtiny a romského dialektu. Dále můžeme jmenovat omezený prostor pro vzdělávání. Rodiny často bydlí v nevyhovujícím prostředí, kde není možnost vytvoření klidného místa pro učení. V sociálně vyloučených lokalitách je všeobecně nižší socioekonomický status rodin, který má vliv i na sebevědomí a školní vybavenost dítěte. Status rodiny dále snižuje i akceptace některých sociálně patologických jevů jako běžné (drobná kriminalita, abusů alkoholu nebo jiných návykových látek, práce mimo běžný pracovní trh, tzv. „na černo“).

Úroveň motivace ke vzdělávání je nejvíce vidět na postoji ke školní docházce. Škola jako taková je nejvíce směřována postojem ředitele k integraci socio-kulturně znevýhodněných dětí a sociálně znevýhodněných dětí. Ve škole mohou být vytvořeny podmínky pro integraci, jako např. žádosti a přijetí asistentů pedagoga do výuky, vytvoření přípravných tříd,

realizace projektů pro-inkluzivního charakteru a samozřejmě komunikace se všemi aktéry, pedagogy a rodiči. Je bezpodmínečné, aby tuto politiku podporoval i zřizovatel školy a následně realizovali pedagogové. Akceptace rodiny je však vstupní podmínkou pro jakoukoli změnu.

Zvláštní oblastí, ovlivňující situaci sociálně vyloučených romských lokalit pak jsou média a přístup veřejnosti k těmto obyvatelům. Negativní obraz sociálního znevýhodnění může citlivou politikou upravovat stát i kraje a obce. Nezastupitelnou roli pak v této oblasti hraje komunita samotná a neziskové organizace se změnotvorným potenciálem.

V následujících kapitolách se budeme podrobně věnovat vybraným oblastem, které byly pro projekt stěžejní.

Školský zákon (561/2004 Sb.)

Školský zákon definuje povinnosti zřizovatele, povinnosti ředitele školy, oblasti v gesci Ministerstva školství atd.

Zpochybňována je v odborných kruzích přesnost definice sociálního znevýhodnění žáka, studenta jak ze strany odpůrců, tak příznivců inkluzivního vzdělávání.

Školský zákon definuje sociální znevýhodnění následovně (§ 16):

„(4) Sociálním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona

- a) rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy,*
- b) nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo*
- c) postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.“¹*

Tato definice může být poněkud zavádějící, protože např.:

Poradenská zařízení (PPP, SPC) nemají vždy možnost zjišťovat sociálně kulturní postavení rodiny či ohrožení patologickými jevy, s orgány sociálněprávní ochrany nastává spolupráce v okamžiku, kdy jsou orgány SPODu

žadatelem o spolupráci. Sociální odbory všeobecně nemají (v důsledku

¹ Česká republika. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném vzdělávání: školský zákon. In *Sbírka zákonů*. 24.09.2004, 190/2004, s. 10262. Dostupný také z WWW: <http://aplikace.msmt.cz/HTML/Skolskyzakon_561_2004Sb.htm>.

ochrany důvěrných informací) oprávnění podávat informace poradnám např. o pobíraných dávkách. Pokud rodina nemá dohled sociálněprávní, není také v gesci odborů doporučovat vyšetření žáka. Následující příklad dotazníku ukazuje, že škola primárně nepodává informace o sociálním statusu rodiny dítěte (je možno uvést do kolonky další a jedná se odhad školy), ale o jiných informacích uvedených v dotazníku, zvláště prospěch žáka, docházka, výchovné problémy a podobně.

Poradenská zařízení pak mají možnost na základě rodinné anamnézy, individuální anamnézy žáka, informací od školy určit sociální znevýhodnění.

V praxi je systém velmi založen na správném odhadu a úrovni spolupráce jednotlivých aktérů.

Systémová otázka: je v praxi romské etnikum pokládáno poradenskými zařízeními ve zvýšené míře oproti neromským rodičům za sociálně znevýhodněné?

Příklad dotazníku poradny k vyšetření žáka (ZŠ dotazník):

ŠKOLNÍ DOTAZNÍK		
Prosíme o pečlivé vyplnění tohoto dotazníku. Údaje jsou důvěrné.		
Jméno a příjmení:	Třída:	
Datum narození:	Rok školní docházky:	
Bydliště (adresa):	Jaké postupné ročníky opakoval(a):	
Škola + adresa školy:		
Vzdělávací program:		
Pediatr: MUDr.		
Vyšetření na žádost:		
Důvod vyšetření:		
Dne:		
Poslední školní klasifikace ze dne:		
Chování: _____	Chemie: _____	Dějepis: _____
Český jazyk: _____	Vlastivěda: _____	Výtvarná výchova: _____
Matematika: _____	Přírodověda: _____	Hudební výchova: _____
Prvouka: _____	Přírodopis: _____	Pracovní výchova: _____
Fyzika: _____	Zeměpis: _____	Tělesná výchova: _____
Anglický jazyk: _____	Občanská v.: _____	
Zameškané hodiny (od-do):		
omluvené:	neomluvené:	
Výchovné obtíže:		
Ano – jaké		
Ne		

Výrazné povahové vlastnosti:

Domácí příprava na školu:

Dostatečná – dítě se připravuje s
Nedostatečná

Spolupráce rodiny a školy:

Ano

Ne

Vyšetření či konzultace mimo SPC : (kdy, kde, závěr vyš.)

Poznámky:

Třídní učitel:

Razítko školy a podpis ředitele:

V bodech 5, 6 a 7 školského zákona jsou definovány podmínky: tedy kdo zjišťuje speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů (poradenské zařízení), vliv má i ředitel školy a rodiče dítěte.

„(5) Speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů zjišťuje školské poradenské zařízení.

(6) Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Pro žáky a studenty se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním se při přijímání ke vzdělávání a při jeho ukončování stanoví vhodné podmínky odpovídající jejich potřebám. Při hodnocení žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. Délku středního a vyššího odborného vzdělávání může ředitel školy ve výjimečných případech jednotlivým žákům nebo studentům se zdravotním postižením prodloužit, nejvýše však o 2 školní roky.

(7) Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou. Dětem, žákům a studentům neslyšícím a hluchoslepým se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob podle jiného právního předpisu 11a). Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou číst běžné písmo zrakem, se zajišťuje právo na vzdělávání s použitím Braillova hmatového písma. Dětem, žákům a studentům, kteří se nemohou dorozumívat mluvenou řečí, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím náhradních způsobů dorozumívání.

(8) Vyžaduje-li to povaha zdravotního postižení, zřizují se pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením školy, popřípadě v rámci školy jednotlivé třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy. Žáci se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, žáci se souběžným postižením více vadami a žáci s autismem mají právo se vzdělávat v základní škole speciální, nejsou-li vzdělávání jinak. Příprava

na vzdělávání dětem se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami nebo s autismem se může poskytovat v přípravném stupni základní školy speciální.

(9) Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy, konzervatoře a vyšší odborné školy může ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení.

(10) Ke zřízení jednotlivé třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy v rámci školy podle odstavce 8 a ke zřízení funkce asistenta pedagoga podle odstavce 9 je v případě škol zřizovaných ministerstvem či registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, nezbytný souhlas ministerstva, v případě škol zřizovaných ostatními zřizovateli souhlas krajského úřadu.²

Vyhláška 73/2005 vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (novelizována vyhláškou 147/2011 s účinností od 1. 9. 2011) pak stanovuje podmínky pro přijímání žáků a studentů do praktických a speciálních škol.

Žáci bez zdravotního postižení by dle novely neměli být již nadále zařazeni do výuky v praktické škole, ředitelé školy by měli nabídnout rodičům (zákonným zástupcům) dítěte přestup na běžnou základní školu, k přeřazení dítěte/žáka/studenta je pak i nadále potřebný informovaný souhlas zákonného zástupce dítěte/žáka/studenta.

Specifika cílové skupiny a způsoby práce s cílovou skupinou

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří se účastnili doučování a mimoškolních činností projektu Romodrom pro vzdělání, se specifickými poruchami učení či vlivem sociálního handicapu, s nízkou úrovní vnitřní motivace, potřebují ke studiu a zvládnutí učiva aktivní přístup za použití aktivizujících metod. U dětí z odlišného kulturního prostředí jsou hlavními důvody k odkladu nástupu povinné školní docházky (a jsou to také bariéry, které musí po nástupu do školy překonávat) následující: opožděný vývoj grafomotoriky, nedostatek sociálních zkušeností dítěte, pomalejší zrání nervového systému, citová nezralost, nedostatečná znalost českého jazyka, zvýšená nemocnost, špatný zdravotní stav, nedostatečný růst dítěte apod.

Dle závěrů Monitoringu UIV (Hlavní závěry Monitoringu Koncepce rané péče v základním vzdělání 2007) nejčastějším důvodem pro odklad povinné školní docházky pro děti z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením je opožděný vývoj grafomotoriky (v 82 % ZŠ), nedostatek sociálních zkušeností (v 77 % ZŠ) a pomalejší zrání nervového systému (v 63 % ZŠ). Citová nezralost dětí je pak důvodem v polovině škol a ve více než třetině nedostatečná znalost českého jazyka. Jako jiné důvody uváděla ředitelství škol zpravidla celkovou nezralost dítěte pro školní docházku.

Vše výše uvedené v kombinaci s nízkou motivovaností a nedostatečnou domácí přípravou napovídá, že běžné přístupy frontálního vyučování nebudou při výuce těchto dětí efektivní. I přesto zůstává tento způsob výuky na školách nejvíce používaným.

Během vrstevnických programů ve stylu hromadného vyučování dětí a částečně i při individuálním doučování používáme v projektech metody založené převážně na dialogických metodách (rozhovor, diskuze, dramatizace), názorně demonstračních, praktických, inscenačních, didaktických hrách apod.

T. Kotrba, L. Lacina (2010) dělí aktivizační metody dle náročnosti přípravy, časové náročnosti (hry, situační, diskuzní, inscenační metody, pro-

2 Česká republika. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném vzdělávání : školský zákon. In Sbírka zákonů. 24.09.2004 , 190/2004 , s. 10262. Dostupný také z WWW: <http://aplikace.msmt.cz/HTM/Skolskyzakon_561_2004Sb.htm>.

blémové úlohy), dle rozdělení do kategorií a dle účelů a cílů ve výuce (diagnostika, opakování, motivace nové formy výkladu, relaxační techniky). Základem všech aktivizačních metod je samostatné či skupinové řešení problémů (za pomoci hry, situačních, inscenačních a dalších metod), které je možné rozdělit do několika fází (F. Mošna, Z. Rádl, 1996)³:

- vytvoření problémové situace
- analýza problémové situace
- formulace problému
- řešení problému (skupinové či individuální)
- verifikace řešení
- zobecnění postupu řešení problému ⁴

Jako příklady problémového vyučování mohou být použity následující metody: analýza případové studie, metody heuristické, metoda černé skříňky (zjištění co způsobuje změnu mezi vstupy a výstupy), metoda konfrontace (dokazování správnosti obou nastolených teorií), metoda paradoxů (sledování výjimek z pravidel, teorií), úloha samostatně sestavovaná za jednoznačného zadání, úloha na předvídání (T. Kotrba, L. Lacina, 2010).

Nedostatečná znalost českého jazyka není pokládána ve smyslu vyhlášek a školského zákona za handicap (na rozdíl od sociálního vyloučení). Romské děti však touto neznalostí trpí ve školním procesu obdobně jako sociálním znevýhodněním. Jak již bylo napsáno, rodiče dětí pocházejí převážně z první či druhé generace přišedší ze Slovenska, druhým jazykem je pak v některých rodinách romština s etnolekty. Odlišná gramatická struktura řeči rodiny se odráží i ve slovním projevu a gramatickém chápání dětí.

*Hájková V., Strnadová I. uvádějí, že znalost obou jazyků u bilingvních žáků určuje rozhodujícím způsobem osobnostní a kognitivní vývoj a schopnost úspěšné integrace do většinové společnosti.*⁵

Poprvé se tento rozdíl projeví výrazně po příchodu na základní školu, kde většina učitelů mluví češtinou středních vrstev, se slovní zásobou, kterou děti neměly nikdy šanci poznat. I školní pomůcky – např. učebnice, jsou

vytvářeny s ohledem na určitou hladinu znalostí slovní zásoby běžnou sociokulturním prostředí majority. Čím dříve se takovému dítěti dostane podpory v učení českému jazyku, tím efektivnější je dopad a větší šance vyrovnat tyto počáteční rozdíly. V tomto okamžiku je velkou podporou přítomnost asistenta (v případě romského asistenta i možnost vysvětlit termín v romštině). Možnou pomocí jsou dvojjazyčné základní materiály.

Další obtíž, kterou mají Romové při studiu (v současnosti v některých školách již od 3. třídy ZŠ) je studium dalšího (cizího - angličtina, němčina) jazyka. S neovladnutím českého jazyka, s průměrnou znalostí romštiny se začínají učit dalšímu jazyku, který se tímto stává jen další zátěží.

Sami Romové se neshodují v požadavku výuky romštiny. Část Romů ji považuje za nutnou, část se přiklání (často i ze strachu z reakcí majority) k výuce výlučně v českém jazyce a nepodporují ani zavedení nepovinného vyučovacího předmětu romština.

Podporu porozumění je možno realizovat například následujícími kroky:

- obohacením českého prostředí o nápisy i v jazycích, které jsou ve škole zastoupeny (jazyky studujících dětí menšin)
- prostřednictvím podpory ze strany asistenta pedagoga se znalostí romštiny - může dítěti pomoci přeložit neznámá slova, zopakovat důležité body výkladu učitele v romštině
- pomocí jednoduchých popisků k obrázkům v romštině i češtině, které postupně vytváří slovníček složitějších slov v obou jazycích
- tam, kde je to možné, zařadit romštinu jako jazyk ve volnočasových aktivitách a kroužcích
- využít dle možností romštinu při doučování.

3 MOŠNA, F.; RÁDL, Z. Problémové vyučování a učení v odborném školství. 1. vydání. Praha : PedF UK Praha, RB-PRESS, 1996. 96 s.

4 KOTRBA, Tomáš; LACINA, Lubor. Praktické využití aktivizačních metod ve výuce. Vydání první, dotisk. Brno : Barrister & Principal, 2010. 186 s.

5 HÁJKOVÁ, Vanda; STRNADOVÁ, Iva. Inkluzivní vzdělávání. Vydání I. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 217 s.

Projekt Romodrom pro vzdělání

Cílová skupina a realizace projektu

Cílovou skupinou projektu Romodrom pro vzdělání byly žáci ve školním věku od 7 do 18 let, žijící především v sociálně vyloučených romských lokalitách. Projekt byl realizován od 1. 4. 2010 do 31. 3. 2013 v Olomouckém kraji v okolí Prostějova (Vrbátky, Dubany, Nezamyslice, Čelechovice na Hané, Dobromilice, Ptení, Laškov, Brodek u Prostějova) a v Moravskoslezském kraji (Orlová, Karviná, Bohumín).

Během dubna a května 2010 probíhala výběrová řízení pracovníků stanovených projektových pozic. Jako součást programu byl v srpnu organizován úvodní vzdělávací kurs pro pracovníky projektu (v odpovědnosti vedoucí projektu a metodičky projektu), kde byly pracovníkům v přímé práci (terénním pedagogickým asistentům/asistentkám, TPA) a krajským koordinátorům představeny metody a formy práce s dětmi společně s právním minimem.

Vedoucím projektu byl nastaven a realizován komplexní program pro cílovou skupinu reagující na specifické potřeby ve vzdělávání v Olomouckém a Moravskoslezském kraji a tím zabránit jejich předčasnému opuštění systému vzdělávání.

V projektu byla propojena osvědčená opatření a postupy vedoucí k dosažení hlavních cílů projektu, tedy individuální práce s žáky základních škol a mládeží, práce v přirozeném prostředí cílové skupiny, práce s rodinou a blízkým okolím CS, koordinace jednotlivých subjektů participujících na vzdělávacím procesu, fungování vrstevnické motivační skupiny a doučování.

Klíčovou inovací v projektu bylo zavedení nové pozice Terénní pedagogický asistent. Součástí projektu byly vzdělávací aktivity, vytvoření a zhodnocení odborné metodiky, vznik metodiky pro práci s vrstevnickou skupinou.

Během projektu jsme spolupracovali se 430 dětmi, kterým byla poskytnuta podpora ve třech oddělených klíčových aktivitách – Doučování (zvýšení znalostní úrovně dětí a jejich kompetencí k učení), Práce TPA s cílovou skupinou (rozvoj kompetencí sociálních, k řešení problémů, komunikativní, personální, občanské a pracovní jako samostatná podpora

uvedená v IVP dítěte) zahrnující motivační víkendy, exkurze do budoucích možných povolání, návštěvy úspěšných romských osobností ve školách, Vrstevnická motivační skupina (rozvoj sociálních kompetencí dětí ve věkových kohortách, práce se skupinovou dynamikou).

Každé dítě bylo min. 2 hodiny týdně podpořeno doučováním, dosažení cílů bylo sledováno v IVP dítěte (nové IVP bylo nastavováno každé 3 měsíce). Výsledky dětí byly pravidelně diskutovány s rodiči a pedagogy dětí. V rámci projektu byl vypracováván vlastní Individuální vzdělávací plán dítěte. Tento plán na rozdíl od IVP ve škole měl za cíl narovnat nevýhody plynoucí ze sociálního znevýhodnění a pracoval komplexně i s rodinou dítěte a nastaven na 3 měsíce, stejně jako jedno čtvrtletí ve škole. Důvodem bylo opětovné zhodnocení školního postupu a nastavení nových oblastí spolupráce.

Klíčová aktivita Práce TPA s rodinou dítěte zahrnovala zapojení rodičů do sledování IVP dítěte, doprovod k lékařům, komunikační propojení mezi školou a rodiči, podporu rodičů při řešení obtížných situací spojených se školní docházkou či zdravotním stavem dítěte. Projektu se zúčastnilo 816 rodičů a zákonných zástupců dětí.

Kontaktování rodin

Terénní pedagogičtí asistenti zahajovali realizaci projektu kontaktem s rodiči dítěte. Rodiče navštěvovali v jejich přirozeném prostředí (v místě okolo bydliště) anebo spolupracující školy předali rodičům kontakt na pracovníky projektu. Rodiče se pak rozhodli, zda budou chtít spolupracovat a domluvili si schůzku s pracovníkem, kde již bylo přítomno i dítě. Rodič při rozhodnutí o spolupráci podepisuje kontrakt, kde je stanoven jak cíl pro rodiče a blízké pečující osoby, tak i pro dítě samotné. Dále zákonný zástupce podepisuje souhlas pro pobyt dítěte při účasti na projektu s terénním pedagogickým asistentem.

Tato aktivita zahrnuje i sourozence spolupracujících dětí, kteří se přirozeně navazují na aktivity terénního pedagogického asistenta jak s CS tak s rodiči.

Po navázání dobrého kontaktu jsou rodičům kontinuálně vysvětlovány dopady nízké kvalifikace jejich dětí a je jim pomoci s každodenní přípravou (min. 2 hod. týdně) jejich dítěte do školy. Tato činnost by v budoucnu měla

vést k tzv. rutinizaci přípravy do školy jako běžného prvku života domácnosti dítěte.

Součástí projektu bylo i výběrové řízení na zajištění dobrovolnických služeb. Ve výběrovém řízení zvítězila o. s. ADRA, která má dlouholeté zkušenosti s organizací dobrovolnických činností, avšak vzhledem k obtížné dostupnosti (dojíždění do okolí Prostějova), obtížnosti dobrovolnické činnosti samotné a z části také cílovou skupinou projektu (velká část dětí z odlišného sociokulturního prostředí) byla spolupráce omezena, neboť se ani této dobrovolnické organizaci nepodařilo spoluzajistit dostatek dobrovolníků.

Všichni zaměstnanci projektu v přímé práci byly pravidelně vzdělávání – metodička projektu připravovala pravidelné workshopy v jednotlivých krajích, pracovníci absolvovali workshopy s metodičkou vrstevnických skupin, pracovníkům byly předány Standardy TPA, zaměstnanci se pravidelně účastnili případových a týmových supervizí v krajích i v Praze.

Dosažené cíle projektu

Hlavními cíli projektu bylo následující:

- podpořit cílovou skupinu (CS) projektu tak, aby neopustila systém primárního a sekundárního vzdělávání

Foto: Účast na vrstevnické motivační skupině, autor: Petra Zahradníková

- umožnit CS návrat do systému primárního a sekundárního vzdělávání, především těm dětem a mládeži, které jej předčasně opustily.

Dílními cíli projektu, které vedly k naplnění hlavních cílů projektu:

1. Zachytit děti a mládež ohrožené předčasným odchodem ze vzdělávacího procesu a těch, které jej předčasně opustily
2. Posílit motivaci CS ke vzdělávání formou individuální spolupráce s terénním pedagogickým asistentem - vytvořit individuální vzdělávací a motivační plán dítěte.
3. Posílit motivaci CS ke vzdělávání

Celkově nastavenou spoluprací terénních pedagogických asistentů se všemi zúčastněnými stranami tedy s rodiči dětí (nastaveny trojstranné smlouvy o spolupráci a poskytování informací o docházce a školních výsledcích žáka zapojeného do projektu mezi o. s. Romodrom, kmenovou školou žáka a rodičem dítěte), s pedagogy žáka při nastavování individuálních vzdělávacích plánů, s pedagogicko-psychologickými poradnami, odbory sociálně právní ochrany dětí (projekt byl registrován pro tuto spolupráci), místními úřady a institucemi a dalšími neziskovými organizacemi, bylo dosaženo všech projektových cílů.

Projektové cíle i monitorovací indikátory byly zcela splněny, do projektu se zapojilo 430 žáků a 816 rodičů.

Zkušenosti z projektu se ukazují, že během prvních třech ročníků základní školy, kdy se žáci učí základnímu a nezbytnému učivu (psaní, čtení, počítání), je podpora dětí ze sociálně vyloučených lokalit nezbytná pro jejich další úspěch při absolvování základní školní docházky. Byl vypořádan komplex možných příčin – chybějící předškolní příprava (například problémy s grafomotorikou, poznáváním času, barev, problémy s pravolevou orientací apod.), nedostatečná slovní zásoba v dané úrovni českého jazyka (učitelům a textům nerozumí), nedostatek podpory rodičů při přípravě do školy a motivace k docházce často i z důvodu nízké úrovně vzdělání zákonných zástupců, zdravotní problémy související také s kvalitou bydlení rodiny a kvalitou stravy a nedagnostikovanými zdravotními poruchami (zrak, sluch, ADHD, logopedické potíže atd.), atd.

Projekt se zaměřoval i na práci s rodiči a dalšími blízkými osobami. Cílová skupina byla charakterizována následujícími znaky:

- děti a žáci žijí v sociálně vyloučených lokalitách nebo v místech sociálně vyloučeným lokalitám podobným,
- mají problémy se školní docházkou (velké množství omluvených a neomluvených zameškaných rodnin),
- mají horší školní prospěch než je obvyklý průměr,
- mají problémy se školní přípravou (nízká motivace a absence blízké osoby, která by se s dítětem mohla učit),
- předčasně opouštějí proces vzdělávání,
- rodiny nepodporují děti ve vzdělávání,
- rodiny neumí připravovat děti na vyučování apod.

Cílem projektu bylo děti i jejich zákonné zástupce motivovat díky sdílení informací, spolupráci na úspěchu žáka v běžném vzdělávacím proudu formou doučování a dalších podpůrných aktivit jako byly vrstevnické skupiny, návštěvy budoucích zaměstnání, semináře s úspěšnými romskými osobnostmi na základních školách, výlety s dětmi a motivační víkendy.

Dlouhodobým přínosem pro cílovou skupinu by pak měl být v primárním systému vzdělávání setrvání na základní škole, případný návrat a hlavně ukončení povinné školní docházky a pokud možno zamezení zbytečným přechodům do speciálních či praktických škol. Pro žáky v sekundárním systému vzdělávání pak nástup na střední školy, setrvání a úspěšný postup do dalších ročníků a absolvování střední školy. Součástí projektu bylo vytvoření modulu vzdělávání, který by vyhovoval možnostem žáka a reflektoval jeho aktuální i dlouhodobé potřeby a vedl ke zvýšení motivace ke vzdělávání a k úspěchu, k posílení motivace věnovat vzdělávání část volného času. Cílem bylo také vést děti k pochopení vzdělávání jako úspěšného předpokladu pro vstup na trh práce, zvýšení pravděpodobnosti úspěchu a k osvojení vzorců chování vhodných k nápodobě, k pochopení významu vzdělávání v dlouhodobém měřítku.

V projektu byla propojena osvědčená opatření a postupy vedoucí k dosažení cíle projektu a to ponechat především motivované děti pokračující v běžném vzdělávacím proudu za pomoci individuální práce s dětmi a mládeží a práce v jejich přirozeném prostředí a za koordinace spolupráce jednotlivých subjektů participujících na vzdělávacím procesu.

Projekt podporoval děti a mládež, která je ohrožena předčasným od-

chodem ze vzdělávacího procesu. Škola jako jeden z nejdůležitějších aktérů procesu úspěšnosti a setrvání cílové skupiny ve vzdělávacím procesu nemívá dostatečné kapacity (zvláště personální) a možnosti vstupovat do rodnin a ovlivňovat postoje blízkého okolí dětí a také nemá často možnost suplovat nedostatečnou podporu v oblasti domácí přípravy a doučování. Také ne každá škola je úspěšná při žádosti o podporu asistenta pedagoga umožňujícího podporu dětí/žáků/studentů ze sociálně vyloučených lokalit.

Asistent pedagoga je významným nástrojem pro pomoc s narovnáním problémů ve vzdělávání při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Zpětná vazba cílové skupiny projektu

Rodiny (rodiče a děti) aktivně spolupracovaly v rámci projektových aktivit. U většiny dětí se podařilo udržet či zlepšit školní výsledky a docházku do základních a středních škol. Rodiny jsou motivovány k podpoře dětí ke školní docházce. Vzdělanostní úroveň části rodičů je nedostačující pro faktickou podporu při vysvětlování školní látky dítěti. Části rodnin zasahuje do priorit školní podpory dětí složitá socioekonomická situace, zvláště v případech nezaměstnanosti živelů rodniny (obě oblasti, zvláště v Moravskoslezském kraji v Bohumíně, Orlové a Karviné, jsou známy vysokou nezaměstnaností s téměř stoprocentní platností pro dospělé osoby ze sociálně

Foto: Informace o projektu, foto: Petra Zahradníková

vyloučených lokalit).

Rodiče i děti vyjadřovali při ukončování projektu obavy z budoucnosti ohledně školní připravenosti a úspěchu dětí. V návaznosti na udržitelnost projektu – viz níže, bude zajištěna podpora v rámci poskytování sociálně aktivizačních služeb, podpora však byla přiznána MPSV ČR jen v Moravskoslezském kraji.

Udržitelnost projektu byla rozpracována ve 2 následujících rovinách:

Jako první byla zvolena forma akreditace vzdělávacího programu v rámci DVPP u MŠMT ČR – podmínky akreditace dle zákona byl vzdělávací program „Metody práce s dětmi s IVP“ rozhodnutím s č. j. 39401/2011-25-884 ze dne 15.12.2011 s platností do 14.12.2014. Účast v kurzu akreditovaného programu je nabízen zájemcům na webových stránkách o. s. Romodrom (<http://www.romodromcz.cz/cs/news/aktuality.php?id=391>).

Druhou rovinou podpory udržitelnosti projektu byla registrace sociálně-aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi (SAS) v Olomouckém a Moravskoslezském kraji (jako registrované sociální služby dle platného znění zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách a příslušných předpisů), jejichž součástí je sociální aktivizace rodin, podpora dětí při přípravě na vyučování. Tyto registrované služby financované dotacemi MPSV ČR byly pro rok 2013 podpořeny pouze v Olomouckém kraji. Všem zaměstnancům z Olomouckého kraje byla nabídnuta možnost pokračovat v zaměstnaneckém poměru na pozicích terénních pracovníků.

Vzor trojstranné smlouvy

O. s. Romodrom - Džanas peskero drom/Známe naši cestu

Tel: 222 212 823, e-mail: romodrom@romodrom.cz, www.romodrom.cz

Sídlo: Mezibranská 3, 110 00 Praha 1

IČO: 265 37 036, č.ú. 293185319/0800

Kancelář: Vyšehradská 28, Praha 2, 128 00

SMLOUVA O POSKYTNUTOVÁNÍ INFORMACÍ O DOCHÁZCE, CHOVÁNÍ A PROSPĚCHU DÍTĚTE V PRŮBĚHU ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

SMLOUVNÍ STRANY

1. Poskytovatel služby

o.s. Romodrom, Mezibranská 3, Praha 1

2. Zákonný zástupce dítěte

Pan/paní:

3. Základní škola:

Základní škola Zdeny Kaprálové a Mateřská škola Vrbátky

Uzavírají tuto smlouvu o Poskytování informací o docházce, prospěchu a chování v průběhu školní docházky podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

I.

Rozsah poskytovaných informací

Výše uvedená ZŠ poskytne terénním pedagogickým asistentům (dále jen TPA) o. s. Romodrom informace o docházce, chování a prospěchu žáka se souhlasem jeho zákonného zástupce.

II.

Účel poskytovaných informací

Informace o docházce, chování a prospěchu žáka budou terénním pedagogickým asistentem a krajským koordinátorem o. s. Romodrom vyhradně využity ku prospěchu dítěte, k naplnění cílů projektu Romodrom pro vzdělání, tedy k doučování, přípravě na vzdělávání, na přijímací řízení na střední školu, ke zlepšení výsledků na 1. stupni ZŠ, k úspěšné adaptaci na odlišný způsob výuky na 2. stupni ZŠ, k přípravě na přechod ze speciální základní školy na běžnou základní školu, ke zlepšení nedostatků v jednotlivých předmětech. Informace takto získané budou zpracovávány pouze ke statistickým účelům v o. s. Romodrom v projektu Romodrom pro vzdělání.

III.

Podmínky poskytování informací

Ředitel školského zařízení, vyučující/pedagog poskytují informace o docházce, chování a prospěchu dítěte terénnímu pedagogickému asistentovi a koordinátorovi terénní pedagogický asistent. Koordinátor uchovává tyto informace na bezpečném místě. K informacím má přístup terénní pedagogický asistent, krajský koordinátor, metodik projektu a vedoucí projektu.

Tato smlouva je vyhotovena ve 3 provedeních (1 originál pro výše uvedenou ZŠ, 1 originál pro zákonného zástupce, 1 pro zástupce o. s. Romodrom).

.....

za o.s. Romodrom

.....

zákonný zástupce dítěte

.....

za ZŠ

Vdne.....201...

Projekt Romodrom pro vzdělání v číslech

Soubor doučovaných v počtu 430 žáků základních a středních škol měl charakteristiky popsané již v projektové žádosti: byla to nedostatečná školní příprava, absence nebo krátká přítomnost v předškolním zařízení, absence prostoru na učení v domácím prostředí, nedostatečná podpora rodičů dítěte v motivaci k učení, absence sociálních návyků nutných ke školní docházce.

V rámci doučování tohoto souboru žáků, bylo zjištěno:

1. O doučování měly zájem více dívky než chlapci, v poměru 53:47
2. Pro 430 dětí bylo připraveno 1290 individuálních vzdělávacích plánů, které byly vyhodnocovány po 3 měsících a poté upravovány podle aktuální situace na další období. V některých případech byla ukončena spolupráce z důvodu splnění cíle nebo nespolečné jedné ze zúčastněných osob.
3. TPA doučovali žáky v následujících předmětech:
 - Český jazyk (76 %),
 - Matematika (55 %),
 - Angličtina (14 %). Doučování z anglického jazyka bylo omezeno úrovní znalostí jazyka terénních pedagogických asistentek/asistentů, což zapříčiňuje menší míru zastoupení tohoto předmětu mezi doučováním. Poptávka po doučování z anglického jazyka byla vyšší než naše kapacita.
 - Přírodovědně zaměřené předměty (přírodověda, fyzika, chemie) 15 %
 - Humanitně zaměřené předměty (vlastivěda, dějepis, zeměpis, výchova k občanství) 9 %
 - Ostatní 4 %
4. Žáci byli doučováni nejčastěji ve dvou předmětech, v kombinaci ČJ, M, a to v 41 %. Pokud byl žák doučován v této kombinaci, na prvním stupni měl průměrné hodnocení 2,7, na druhém stupni však plných 3,5. Můžeme říci, že pokud se dítě zlepšilo v jednom z předmětů, zlepšilo se alespoň částečně i ve druhém.
5. Při doučování potřebovalo 29 % žáků i doplnění v tzv. klíčových dovednostech nespádajících do žádného předmětu – schopnost

vyjádřit myšlenku, doplnit slovní zásobu, pochopit psaný text a vyjmout z něj důležitou část, komunikovat ve spisovném českém jazyce apod. Tyto dovednosti se promítaly především v dlouhodobé spolupráci s daným žákem do všech cvičení.

6. 5 % žáků mělo diagnostikovanou nutnou individuální podporu ve vzdělávání na základě vyšetření pedagogickopsychologickou poradnou a bylo vyučováno v některém předmětu podle IVP v ZŠ a dalším 4 % žáků bylo doporučeno navštívit PPP na základě našich zkušeností.
7. Ze souboru 430 doučovaných žáků navštěvovalo 344 žáků první stupeň ZŠ. Byla to jasná známka toho, že problémy s přednášenou látkou se objevují hned při vstupu do školy a pokud se žák dlouhodobě pohybuje v pásmu podprůměrného hodnocení už na prvním stupni ZŠ, chybí mu základy učiva, které se v druhém stupni projevují opakováním ročníku nebo přestupem na jinou školu.
8. Během doučování sestoupili pouze 3 žáci do základní školy speciální a naopak pouze jeden žák ze základní školy speciální přestoupil na běžnou základní školu, kde probíhalo vyučování podle IVP z ČJ.
9. Doba trvání doučování v Olomouckém kraji byla v průměru o 3 měsíce delší než v Moravskoslezském kraji. Vyšší míra fluktuace žáků v Moravskoslezském kraji byla způsobena těmito faktory: více zájemců o doučování, více individuálních plánů zaměřených především na zlepšení jedné dovednosti v daném předmětu. V Olomouckém kraji se třikrát častěji v individuálních plánech objevuje potřeba zvýšit všeobecné kompetence viz bod 3. Míra zapojení všech žáků byla intenzivnější v době blížícího se pololetního nebo závěrečného hodnocení.

Domníváme se, že existuje příčinná souvislost mezi mírou absence žáků ve vyučování a neúspěchem v prospěchu základních předmětů. Žáci, kteří měli v IVP (vytvořený pro vnitřní potřebu o. s. Romodrom) vysokou míru absence z důvodu nemoci, záškoláctví nebo skrytého záškoláctví (bezdůvodné absence omlouvané rodiči), vykazovali základní nedostatky v učivu – 27 žáků bylo doučováno v dovednostech, které měli zvládnout o dvě třídy níže. Míra jejich absence činila minimálně 200 až 691 hodin v daném pololetí. Metodou sněhové koule se poté nabaluje učivo, které dítě není schopno zvládnout, protože mu chybí základní dovednosti. Toto se projevuje především v matematice a přírodovědných předmětech.

Během projektu bylo podpořeno celkem 430 žáků a 816 rodičů, v tom-

to pořadí. Podle metodiky OPVK byla podpora započítána vždy ke klíčové aktivitě, tj. doučování, práce s cílovou skupinou, a práce s rodiči a blízkými osobami. Celkově došlo ke komplexní podpoře žáka v jeho školním prospěchu, k podpoře komunikace se školou a návaznými institucemi (PPP, SPC, OSPOD apod.) a rodič nebo blízká osoba byla zapojena do školního procesu a motivována k podpoře dítěte.

Děti: MZ1, duben 2010 – červen 2010: chlapci 57, dívky: 60, MZ2, červenec 2010 – prosinec 2010: chlapci 129, dívky 177, MZ3, leden 2011 – červen 2011: chlapci 72, dívky: 111, MZ4, červenec 2011 – prosinec 2011: chlapci: 90, dívky: 114, MZ5, leden 2012 – červen 2012: chlapci: 111, dívky: 96, MZ6, červenec 2012 – prosinec 2012: chlapci: 123, dívky: 114; MZ7, leden 2013 -březen 2013: chlapci: 18, dívky: 18
CELKEM 600 chlapců a 690 dívek celkem, dětí 1290

Rodiče: MZ1, duben 2010 – červen 2010: 70 rodičů, MZ2, červenec 2010 – prosinec 2010: 246 rodičů, MZ3, leden 2011 – červen 2011: 126 rodičů, MZ4, červenec 2011 – prosinec 2011: 118 rodičů, MZ5, leden 2012 – červen 2012: 130, MZ6, červenec 2012 – prosinec 2012: 104, MZ7, leden 2013 -březen 2013: 22
CELKEM 816 rodičů celkem

Z předložených výsledků doučování můžeme říci, že nejvíce žáků si udrželo svůj stávající prospěch. Zlepšení proběhlo u 36 % žáků. Toto zlepšení zahrnuje: zvládnutou dovednost definovanou v individuálním plánu o. s. Romodrom, zlepšení hodnocení daném předmětu, kvalitativní posun v přístupu k učení. Prospěch stagnoval u 48 % žáků, přičemž toto můžeme také hodnotit pozitivně jako zabrzdnění ztráty kontaktu s učivem. Zhoršení prospěchu a schopností bylo zjištěno u 15 % žáků ze souboru. Příčinou zhoršení prospěchu je předčasné ukončení spolupráce, nezájem o doučování nařazené rodiči, absence návyku školní odpolední přípravy a v neposlední řadě reálná neschopnost žáka pochopit složitější látku. Tyto případy se vyskytují se především u dětí na 2.stupni ZŠ.

Projekt tedy hodnotíme úspěšně, protože plných 365 dětí z 430 bylo podpořeno ve vzdělávání tak, že si udrželo nebo zlepšilo svůj stávající školní prospěch a především vznikl návyk na odpolední školní přípravu.

Příklady anamnéz klientů projektu Romodrom pro vzdělání

ANAMNÉZA Č. 1

Dívka A, 10 let, 5 třída (2012), Moravskoslezský kraj, Orlová
Spolupráce navázána: **2. 3. 2011**

První kontakt s klientem: Na základě podnětu terénní sociální pracovníce z o. s. Romodrom byla klientka a její rodina kontaktována TPA telefonicky, kdy byla domluvena návštěva u klientky doma. Na základě společné domluvy s matkou klientky byla sepsána dohoda o vzájemné spolupráci a individuální plán, jehož cílem bylo zlepšit školní prospěch klientky v předmětech – matematika, český jazyk a prvouka.

Iniciátor příchodu:

☐ klient sám ☐ zák. zástupce ☒ jiná organizace ☐ jiná osoba

Příchod klienta byl iniciován TPA o. s. Romodrom.

Důvod příchodu:

☐ rodinné problémy ☒ školní problémy
☐ psychické a osobnostní problémy ☐ závislosti ☐ asociální činnost

Konkrétní zakázka s klientem (cíl IP):

Zlepšení školního prospěchu v předmětu český jazyk a matematika.
Konkrétní oblasti: mluvnice, čtení, obohacování slovní zásoby, matematika (základní početní operace).

I. OSOBNÍ ÚDAJE KLIENTA

Jméno a příjmení: dívka A

Datum narození: březen 2002

Adresa: Orlová

Telefon: xxx

Škola: ZŠ Slezská, Slezská 850, Orlová 735 11

Školní ročník: IV.

Třídní učitel(ka): xxx

II. RODINNÁ ANAMNÉZA

Rodina:

☒ úplná ☐ neúplná ☐ v péči matky ☐ v péči otce

1. Matka: Jméno a příjmení:

paní A

Adresa: xxx

Telefon: xxx

Vzdělání:

Zaměstnání: Rodičovská dovolená

☒ vlastní ☐ rozvedená ☐ vdova ☐ znovu vdaná

Paní A je nevlastní matkou klientky, kterou má v pěstounské péči. Vlastní matka klientky je sestra paní A.

Paní A má 3 děti (3 nevlastní – z toho 2 osvojené, 1 v pěstounské péči), které vychovává spolu s manželem ve společné domácnosti.

2. Otec: Jméno a příjmení:

pan A

Adresa: xxx

Telefon: xxx

Vzdělání:

Zaměstnání: zaměstnán

☒ vlastní ☐ rozvedený ☐ vdovec ☐ znovu ženatý

Pan A má 3 nevlastní děti (klientku a její 2 nevlastní bratry). Děti vychovává ve společné domácnosti s manželkou pí. A.

3. Sourozenci klienta:

1. sourozenec: Jméno a příjmení: chlapec narození: 2003

☒ vlastní ☐ nevlastní ☐ polovlastní

2. sourozenec: Jméno a příjmení: Chlapec narození: 2008

☐ vlastní ☒ nevlastní ☐ polovlastní

3. sourozenec: Jméno a příjmení: Chlapec narození: 2011

☐ vlastní ☒ nevlastní ☐ polovlastní

4. Prarodiče, příbuzní:

Klientka tráví často svůj čas u babičky, které bydlí 2 minuty od bydliště klientky. Dále bývá klientka často u své tety (sestry matky), která má v pěstounské péči vlastního bratra klientky.

5. Nový partner vychovávajícího rodiče: nerelevantní

6. Materiální vybavení rodiny:

Rodina bydlí v cihlovém domě v bytě 3+1. Klientka s tříletým bratrem mají svůj pokoj. Nejmladší z dětí obývá společně s rodiči ložnici. Zázemí rodiny je dobré, mají standardně vybavený obývací pokoj (TV, nábytek, pohovka, křesla), kuchyň i ostatní pokoje. Do bytu je zavedeno ústřední topení.

III. OSOBNÍ ANAMNÉZA

Vzhledem k rodinným okolnostem (klientka je v pěstounské péči) není možné se vyjádřit k prenatalnímu, perinatálnímu a postnatálnímu vývoji klienta.

Vztahy v rodině:

1. klientka – matka

Klientka má velmi ráda svoji nevlastní matku. Považuje ji za vlastní, i když ví, že není její biologická matka a oslovuje ji „maminko“. Matka

měla ke klientce vždy vřelý vztah, ten však v poslední době polevil, neboť na klientku již nemá tolik času, co dříve (po adopci dalších dětí).

2. klientka – otec

Klientka má svého nevlastního otce velmi ráda, často si spolu povídají a vždy se moc těší, až přijde otec z práce.

3. klient – sourozenci

Klientka má své nevlastní sourozence velice ráda, pomáhá matce při péči o ně. Nejvíce si rozumí a nejvíce času tráví s vlastním bratrem, který je jen o rok mladší a žije u své a klientčiny tety.

Významné události v rodině:

Přechod klientky do pěstounské péče tety, z toho důvodu, že se její biologická matka nebyla schopna o klientku postarat a zajistit ji řádnou výchovu.

Zdravotní stav:

Klientka neprodělala žádné závažné choroby ani úrazy. Má však občas problémy s kolenem, kdy musí nosit ortézu.

IV. ŠKOLNÍ ANAMNÉZA

Řádné předškolní institucionální vzdělávání u klienta neproběhlo (klientka byla v předškolní instituci celkem pouze 5 dní). Základní dovednosti potřebné k úspěšnému zápisu do 1. ročníku ZŠ získala v rodinném prostředí.

Zahájení povinné školní docházky: 1.9. 2008

Vztah klienta k učivu:

Klientka má pozitivní vztah ke škole a učení, baví ji počítání, čtení, tělesná výchova a zejména dozvídat se nové informace v prvouce. Je schopná samostatně vypracovávat domácí úkoly. Ke klientčině vnitřní motivaci k pravidelné školní přípravě přispívá zlepšení školního prospěchu a radost rodičů.

Školní prospěch:

Klientův školní prospěch šk. rok 2010/2011 (3. třída)

Rozpis klíčových předmětů:**Český jazyk**

- dobrá úroveň výslovnosti a artikulace;
- klientka nemá úhledné písmo a pečlivou úpravu psaní;
- klientka se dobře orientuje v mluvnických kategoriích

Matematika

→ Klientka je v matematice dle mého názoru velmi dobrá, myslím, že svým logickým myšlením vyčnívá nad ostatními dětmi jejího věku. Základní početní operace ovládá velmi dobře.

PR

→ Klientka má pozitivní vztah k předmětu prvouka, zajímají ji informace týkající se biologie člověka. Je ráda, když se dozví něco nového a nedělá ji problém si nové informace zapamatovat a znovu si je vybavit.

Reagenční pohotovost

- klientka adekvátně reaguje na požadavky a pokyny učitele a TPA;
- klient nemá problém se zapojovat do skupinových činností, spolupracuje dobře se svými vrstevníky, mladšími sourozenci i dospělými (pedagogický sbor, TPA, rodiče);
- klient je schopný přizpůsobovat se novým a neočekávaným situacím.

Klasifikace klientky v pololetí školního roku 2010/2011:

- český jazyk – 3
- matematika – 3
- prvouka – 3
- anglický jazyk – 2
- hudební výchova – 1
- výtvarná výchova – 1
- pracovní činnosti - 1
- tělesná výchova – 1

Klasifikace klientky na konci školního roku 2010/2011:

- český jazyk – 2
- matematika – 2
- prvouka – 2
- anglický jazyk – 2
- hudební výchova – 1
- výtvarná výchova – 1
- pracovní činnosti - 2
- tělesná výchova – 1

Vztah klienta k třídní učitelce:

Klientka má velice pozitivní vztah k třídní učitelce a respektuje ji. Paní učitelka se chová ke klientce vstřícně a záleží jí na klientčině školním prospěchu, což dokazuje naše pravidelná spolupráce a zlepšení školního prospěchu.

Vztah klienta ke spolužákům ve třídě:

Klient má ve třídě asi 2 velmi dobré kamarádky, se kterými si rozumí.

Vztah klienta k TPA:

Mezi klientkou a TPA se podařilo vybudovat pozitivní sociální vazbu založenou na vzájemném respektu a důvěře. Klientka velmi ráda a dobře spolupracuje, na společné doučování se těší.

Projevy klienta ve školním prostředí:

☐ agresivita	☒ impulzivnost	☐ drzost	
☐ hyperaktivita	☒ nesoustředěnost	☐ plačtivost	☐ pasivita
☐ nesamostatnost	☐ nezáměr	☐ úzkost	

Spolupráce školy a rodičů:

Se školou komunikuje nevlastní matka klientky a to pouze v případě, když je školou vyzvána (třídní schůzky, konzultační hodiny s učitelem apod.). Matka občas zanedbává povinnost kontrolovat klientce domácí úkoly.

Volný čas klienta:**Zájmy:**

Malování a zpěv. Klientka nenavštěvuje žádný zájmový kroužek.

Kamarádské vztahy

Se svými kamarády tráví většinu svého volného času na hřišti, v NZDM Futra nebo doma.

Spolupráce s jiným zařízením:

Spolupráce s jinými zařízeními není nutná.

Shrnutí

Klientka si za dobu naší vzájemné spolupráce (od března r. 2011) zlepšila svůj školní prospěch v předmětu – český jazyk, matematika, prvouka. Rovněž se výrazně snížila její absence ve škole.

Úspěšná spolupráce s klientkou a její rodinou bude i nadále pokračovat. Součástí této spolupráce jsou také socializační a volnočasové aktivity sloužící jako primární prevence sociálně-patologických jevů.

Školní rok 2011/2012 (4. třída ZŠ)

Během tohoto školního roku nedošlo v rodině A k žádným mimořádným změnám.

Klasifikace klientky v pololetí školního roku 2011/2012:

- český jazyk – 2
- matematika – 3
- přírodověda – 2
- vlastivěda – 2
- anglický jazyk – 2
- hudební výchova – 1
- výtvarná výchova – 1
- pracovní činnosti - 2
- tělesná výchova – 1

Klasifikace klientky konci školního roku 2011/2012:

- český jazyk – 2
- matematika – 3
- přírodověda – 2
- vlastivěda – 2
- anglický jazyk – 2
- hudební výchova – 1
- výtvarná výchova – 1
- pracovní činnosti - 2
- tělesná výchova – 1

Školní rok 2012/2013 (5. třída ZŠ)

Během tohoto školního roku nedošlo v rodině A k žádným mimořádným změnám.

V prvním pololetí měla dívka vysokou absenci, což bylo dáno zejména častými angínami a následným pobytem v nemocnici (operace a trhání krčních mandlí).

Klasifikace klientky v pololetí roku 2012/2013:

- český jazyk – 1
- matematika – 3
- přírodověda – 2
- vlastivěda – 1
- anglický jazyk – 1
- hudební výchova – 1
- výtvarná výchova – 1
- pracovní činnosti - 2
- tělesná výchova – 2

Klientka si oproti školnímu roku 2011/2012 zlepšila svůj prospěch o jeden stupeň v českém jazyce, vlastivědě a v anglickém jazyce. Ke zhoršení o jeden stupeň došlo v tělesné výchově, což bylo dáno zejména časovou absencí z důvodu nemoci.

ANAMNÉZA Č. 2

Dívka, 10 let, Olomoucký kraj, Prostějovsko

První kontakt s klientem:

Na základě žádosti vedení o. s. Romodrom byla klientka a její matka požádány TPA v místě bydliště o sdělení informací k vypracování této anamnézy. Na základě společné domluvy s matkou a klientkou byla sepsána dohoda o vzájemné spolupráci a individuální plán, jehož cílem je zlepšit prospěch klientky v českém jazyce, matematice ale i soustavná příprava klientky v průběhu celého školního roku.

Iniciátor příchodu:

☒ klient sám ☐ zák. zástupce ☐ jiná organizace ☐ jiná osoba ☒ ZŠ

Důvod příchodu:

☐ rodinné problémy ☒ školní problémy
☐ psychické a osobnostní problémy ☐ závislosti ☐ asociální činnost

Konkrétní zakázka s klientem (cíl IP):

Celkové zlepšení školního prospěchu a hlavně znalostí v českém jazyce a matematice

Konkrétní oblasti:

ČJ - mluvnice, slovní zásoba, pravopis, diktáty, slovní druhy,
M - malá a velká násobilka, slovní úlohy, geometrie

I. OSOBNÍ ÚDAJE KLIENTA

Jméno a příjmení: B

Datum narození: březen 2002

Adresa: xxx

Škola: ZŠ Brodek u Prostějova, Císařská ul. č. 65

Školní ročník: 5.

Třídní učitelka: xxx

II. RODINNÁ ANAMNÉZA

Rodina:

☒ úplná ☐ neúplná ☐ v péči matky ☐ v péči otce

1. Matka: Jméno a příjmení: Bm Telefon:

Adresa: xxx

Vzdělání: střední odborné (obor pečovatelka)

Zaměstnání: zaměstnaná

Příležitostně pracuje na veřejně prospěšných pracích pro obec

Matka je :

☒ vlastní ☐ rozvedená ☐ vdova ☐ znovu vdaná

2. Otec: Jméno a příjmení: Bo

Adresa: xxx

Vzdělání: střední odborné (obor zedník)

Zaměstnání: zaměstnanec v zahradnictví

☒ ženatý ☐ rozvedený ☐ vdovec ☐ znovu ženatý

Klientka má s rodiči kladný a bezproblémový vztah. Jednání mezi o. s. Romodrom a klientem se účastní matka klientky.

3. Sourozenci klienta: Dívka má 5 sourozenců

- dívka, 6. ročník (klientka o. s. Romodrom)
- chlapec, 4. ročník, (klient o. s. Romodrom)
- chlapec, 3. ročník ZŠ
- chlapec, 2. ročník ZŠ
- chlapec, 1 ročník ZŠ

Materiální vybavení rodiny:

Klientčina rodina bydlí ve starším rodinném samostatně stojícím domku, který by nutně potřeboval rozsáhlejší rekonstrukci a to výměnu střešní krytiny a oken, které jsou za hranicí životnosti. Dispozičně je to dům 2+1.

Vnitřní prostory jsou v rámci možnosti vybaveny standardním nábytkem a jsou znatelné některé menší opravy (nová dlažba, omítky, volba stěn, úprava dětského pokoje). V domě je čisto.

III. OSOBNÍ ANAMNÉZA

Zdravotní stav:

Klientka neprodělala žádné závažné choroby ani úrazy. Klientka trvale neužívá žádné léky. Nosí brýle do dálky + 5 dioptrií.

IV. ŠKOLNÍ ANAMNÉZA

Předškolní institucionální vzdělávání u klientky proběhlo. Nyní je dívka ve škole průměrnou začkou. Problémy má hlavně v ČJ. Potíže má s aplikací dříve probíraných gramatických a pravopisných pravidel. Psaní (y, i), slovními druhy. V matematice s dělením a velkou násobilkou. Dívka je komunikativní, má snahu spolupracovat a doučit se problémové učivo.

Vztah klienta k učivu: Dívka je vedena matkou ke pravidelné školní přípravě. Snaží se plnit všechny zadané úkoly. Musí pracovat především sama, protože matka z důvodu péče o šest dětí vše nezvládá. Jeden z bratrů opakoval 3. třídu, proto chodí s dívkou nyní do 4. třídy. Vzájemně si pomáhají s úkoly.

Rozpis klíčových předmětů:

Český jazyk

→ Klientka má problémy s pravopisem a diktáty

→ klientka má průměrnou úpravu sešitů

Pracovní činnosti

→ Klientka má pozitivní vztah k práci, pořádku i rukodělným činnostem. Rada kreslí a je nápaditá.

Přírodověda

→ Klientku baví dozvídat se zajímavosti o rostlinách i zvířatech. Se zájmem si dokáže potřebné informace vyhledat na internetu.

Shrnutí: Klientka aktivně reaguje na požadavky a pokyny učitele a TPA. Klientka nemá problém se zapojovat do skupinových činností, spolupracuje dobře se svými vrstevníky, i dospělými (pedagogický sbor, TPA, matka, sourozenci).

Vysvědčení školní rok 2011/2012

Předmět	I. pololetí	II. pololetí
Český jazyk	3	3
Anglický jazyk	3	3
Matematika	2	3
Prvouka	2	2
Hudební výchova	1	1
Výtvarná výchova	2	1
Pracovní činnosti	1	1
Tělesná výchova	2	1
Omluvené hodiny	90	100
Neomluvené hodiny	0	0

Pololetní vysvědčení školního roku 2012/2013

Předmět	I. pololetí
Český jazyk	2
Anglický jazyk	3
Matematika	3
Přírodověda	3
Vlastivěda	3
Hudební výchova	1
Výtvarná výchova	2
Pracovní činnosti	2
Tělesná výchova	1
Informatika	1
Omluvené hodiny	6
Neomluvené hodiny	0

Vztah klienta k třídní učitelce:

Klientka má pozitivní vztah k třídní učitelce a respektuje ji. Paní učitelka je hodná a milá, děti ji mají v oblibě.

Vztah klienta ke spolužákům ve třídě:

Klientka si se spolužáky rozumí. Má ve třídě kamarádky, v případě naje zastání u bratra, který ji chrání.

Vztah klienta k TPA:

Mezi TPA a klientkou se podařilo vybudovat pozitivní sociální vazbu založenou na vzájemném respektu a důvěře. Klientka velmi dobře spolupracuje, na společné doučování se těší a je vždy připravena (školní pomůcky a učebnice). Na doučování pracuje téměř samostatně, má snahu se dozvědět něco nového, patří mezi snaživé klientky.

Projevy klienta ve školním prostředí

☐ nesoustředěnost ☐ plačtivost ☐ pasivita ☐ neprůbojnost
☐ pomalost ☒ snaha ☐ nesamostatnost ☒ iniciativa ☒ aktivita

Spolupráce školy a rodičů:

Se školou komunikuje matka klientky a to v případě, kdy je školou vyžvána (třídní schůzky, konzultační hodiny s učitelem apod.). Z důvodu velkého počtu dětí se ne vždy stihne do školy dostavit.

Volný čas klienta:

Zájmy:

→ Malování, pohyb venku, seriály

Spolupráce s jiným zařízením:

→ Oční lékař

Shrnutí:

Spolupráce s klientkou a její rodinou bude i nadále pokračovat a to do té míry, aby byla klientka schopna samostatné, pravidelné a systema-

tické přípravy do školy a byl vnitřně motivována k procesu sebevzdělávání. Součástí této spolupráce jsou také socializační aktivity sloužící jako primární prevence sociálně-patologických jevů. Klientka se vzhledem ke svému věku chová na doučování velmi dobře a snaží se v maximální možné míře spolupracovat a pomáhat sourozencům.

ANAMNÉZA Č. 3

Dívka, 2. ročník, Olomoucký kraj, Prostějovsko

První kontakt s klientem:

Na základě podnětu klientky a jejích rodičů byla její rodina kontaktována TPA přímo doma 1. 9. 2010. Na základě společné domluvy s matkou a otcem klientky byla sepsána dohoda o vzájemné spolupráci a individuální plán, jehož cílem bylo doučování a školní příprava klientky a úspěšné zvládnutí 1. ročníku ZŠ. Klientka absolvovala 1. ročník ZŠ ve školním roce 2010/2011 neúspěšně, ve školním roce 2011/2012 1. ročník opakovala. Ve školním roce 2012/2013 je klientka žákyní 2. ročníku ZŠ Pěňčín.

Iniciátor příchodu:

☒ klient sám ☒ zák. zástupce ☐ jiná organizace ☐ jiná osoba

Důvod příchodu:

☐ rodinné problémy ☒ školní problémy
☒ psychické a osobnostní problémy ☐ závislosti ☐ asociální činnost

Konkrétní zakázka s klientem (cíl IP):

-podpora žákyně s IVP
-pomoc a podpora při vzdělávání
-zlepšení školního prospěchu
-rozvoj komunikačních a soc. dovedností

Doučování a školní příprava klientky a úspěšné zvládnutí 1. ročníku ZŠ.

Konkrétní oblasti: český jazyk - čtení, čtení s porozuměním, psaní, pravopis, gramatika, sloh, rozvoj slovní zásoby, matematika – početní operace, slovní úlohy, aritmetika, geometrie

II. OSOBNÍ ÚDAJE KLIENTA

Jméno a příjmení: dívka Datum narození: září 2002
Adresa: Telefon:
Škola: ZŠ a MŠ Pěnčín 17,798 57

Školní ročník: 2 Třídní učitel (ka):

III. RODINNÁ ANAMNÉZA

Rodina:
☒ úplná ☐ neúplná ☐ v péči matky ☐ v péči otce

1. Matka: Jméno a příjmení: paní C

Adresa: OK Telefon:
Vzdělání: základní
Zaměstnání: nezaměstnaná
☒ vlastní ☐ rozvedená ☐ vdova ☐ znovu vdaná

Paní C má 10 dětí. 2 z nich nežijí s rodiči ve společné domácnosti, zbývajících 8 vychovává matka spolu s manželem, otcem dětí, ve společné domácnosti.

2. Otec: Jméno a příjmení: pan C

Adresa: xxx
Vzdělání: základní
Zaměstnání: nezaměstnaný
☒ vlastní ☐ rozvedený ☐ vdovec ☐ znovu ženatý

Pan C se na výchově, vzdělávání a zabezpečení základních potřeb dětí, podílí menší mírou než jeho manželka.

3. Sourozenci klienta: Počet: 9 sourozenců

- sourozenec: Jméno a příjmení: dívka, rok narození: 1991
☐ vlastní ☐ nevlastní ☒ polovlastní
- sourozenec: Jméno a příjmení: dívka, rok narození: 1993
☐ vlastní ☐ nevlastní ☒ polovlastní
- sourozenec: Jméno a příjmení: chlapec, rok narození: 1995
☒ vlastní ☐ nevlastní ☐ polovlastní
- sourozenec: Jméno a příjmení: dívka, rok narození: 1996
☒ vlastní ☐ nevlastní ☐ polovlastní
- sourozenec: Jméno a příjmení: chlapec, rok narození: 1997
☒ vlastní ☐ nevlastní ☐ polovlastní
- sourozenec: Jméno a příjmení: dívka, rok narození: 1999
☒ vlastní ☐ nevlastní ☐ polovlastní
- sourozenec: Jméno a příjmení: dívka, rok narození: 2005
☒ vlastní ☐ nevlastní ☐ polovlastní
- sourozenec: Jméno a příjmení: dívka, rok narození: 2007
☒ vlastní ☐ nevlastní ☐ polovlastní
- sourozenec: Jméno a příjmení: dívka, rok narození: 2009
☒ vlastní ☐ nevlastní ☐ polovlastní

4. Prarodiče, příbuzní:

V domácnosti se přechodně vyskytují další rodinní příslušníci (bratrance, sestřenice, tety, strýcové), kteří jsou zde na různě dlouhodobé návštěvě. Počet těchto rodinných příslušníků se neustále mění a nelze tedy s určitostí stanovit počet lidí žijících v domácnosti. Na výchově a vzdělávání dětí se podílí matka klientky. Otec je silnou autoritou v rodině.

5. Materiální vybavení rodiny:

Rodina bydlí ve starém rodinném domě 1+1, v němž probíhá rekonstrukce (úprava koupelny, kuchyně). Materiální zázemí rodiny je skromné, výjimku tvoří TV, hi-fi. V domě se topí dřevem, voda je zajišťována vodovodem z vlastní studny. Rodina má finanční možnosti omezené. Tato omezení se projevují nejvíce u dětí, kterým často chybí školní pomůcky atd.

IV. OSOBNÍ ANAMNÉZA

Vzhledem k nedostatku informací od rodičů klientky není možné se vyjádřit k prenatalnímu, perinatálnímu a postnatálnímu vývoji klientky.

Vztahy v rodině:

1. klientka – matka

Klientka má se svojí matkou dobrý vztah.

2. klientka – otec

Otec je pro klientku respektovanou autoritou. Společně navštěvují své příbuzné na Slovensku (prarodiče a širší rodinu). Otec se vůči klientce projevuje laskavě.

3. klientka – sourozenci

Klientka si se svými sourozenci rozumí a společně tráví většinu volného času. Nejblížší je jí starší sestra Veronika, která se jí věnuje.

Významné události v rodině:

Rodina se přistěhovala do současného bydliště z Olomouce, venkovský způsob života zcela nepřijala. Otec je nezaměstnaný, životní standart rodiny je nízký.

Zdravotní stav:

Klientka podle vyjádření rodičů netrpí žádnou nemocí, v průběhu naší spolupráce byla klientka často nemocná (angíny, chřipky). U klientky se projevuje logopedická vada – dyslalie.

V. ŠKOLNÍ ANAMNÉZA

Předškolní institucionální vzdělávání u klientky neproběhlo. Základní dovednosti potřebné k úspěšnému zápisu do 1. ročníku ZŠ získala v rodinném prostředí v omezené míře.

Zahájení povinné školní docházky: 1. 9. 2010

Vztah klientky k učivu:

Klientka má střídavě pozitivní a negativní vztah ke škole a učení, baví ji hudební a výtvarná výchova. Není schopná samostatné přípravy do školy ani vypracovávat domácí úkoly. Potřebuje individuální péči a neustálou aktivizaci ke vzdělávání. Pozitivní přístup jsem zaznamenala během vzájemné spolupráce při doučování a volnočasových a socializačních aktivitách. Ke klientčině vnitřní motivaci k pravidelné školní přípravě přispívá zájem a pochvala za úspěch v jakékoliv činnosti včetně zlepšení školního prospěchu. Je nutná častá aktivizace klientky a rodičů ke spolupráci se školou, logopedem, pediatrem aj.

Školní prospěch:

Klientčin školní prospěch ve školním roce 2012/ 2013:

Rozpis klíčových předmětů:

Český jazyk

→ klientka se o předmět nezajímá, učební tempo je pomalejší než u spolužáků a paměť krátkodobá

→ velmi nízká úroveň slovní zásoby v českém jazyce

→ úroveň čtení klientky nízká, klientka stále nerozlišuje některá písmena abecedy, zaměňuje písmena a slabiky

→ artikulační neobratnost, klientka je v péči logopeda

→ úprava písma nízká, klientka neovládá psaní některých písmen a číslic, má neúpravné psací písmo, dává přednost tiskacímu. Při psaní vynechává jednotlivá písmena i celé slabiky případně je nahrazuje jinými (fonetickým zněním) nebo vlastními vymyšlenými grafickými tvary. Používání psacích pomůcek jí dělá problémy, dává přednost tužce, na kterou stále neúměrně „tlačí“, nedokáže korigovat sklon tužky. Klientka je pravák, ruka i pozornost se snadno unaví (aplikovány uvolňovací cviky).

Matematika

→ klientka se o předmět nezajímá, učební tempo je pomalejší než u spolužáků a paměť krátkodobá

→ velmi nízká schopnost pochopení základních matematických pojmů

(plus, minus, větší, menší atd.), nízká schopnost pochopení základních matematických operací (sčítání, odčítání, porovnávání čísel atd.), potíže dělá orientace v číslech a jejich psaní, číselná řada, práce s počítadlem aj.

Prvouka

→ klientka se o předmět zajímá, ale učební tempo je pomalé a paměť krátkodobá. Slabá schopnost pochopení časoprostoru, pravolevé orientace (nahore, dole, vedle, před, za, dnes, včera, atd.), neznalost významu slov, nízká úroveň všeobecných znalostí a dovedností. Klientka rozlišuje jen částečně barvy a tvary. Ráda pracuje s pracovními listy, vymalovává obrázky. Všechny tyto aspekty klientku značně znevýhodňují ve vzdělávacím procesu.

VV

→ Klientka je neobratná, manuálně nezručná, nedokáže optimálně používat výtvarné potřeby (pastelky, voskovky, štětec a barvy, nůžky atd.);
→ hrubá i jemná motorika se částečně zlepšila cílenou činností (navlékání korálků, vázání uzlů, modelování, práce s papírem, textilem, se stavebnicí atd.)
→ úroveň představivosti a fantazie je na nízké úrovni

HV

→ klientka dobře a ráda zpívá (výborná intonace), zpěv doprovází ráda tancem

PČ

→ klientka má pozitivní vztah k pracovním činnostem, ale není zručná.
→ v rámci naší spolupráce zahrnuji po doučování skupinové tvůrčí aktivity rozvíjející estetické vnímání, představivost, fantazii, manuální zručnost a v neposlední řadě skupinovou spolupráci mezi klientem a jeho sourozenci a vrstevníky.

Reagenční pohotovost

→ klientka reaguje na požadavky a pokyny učitele a TPA váhavě, s nedostatkem sebedůvěry, často s nepochopením toho co se po ní chce nebo

nereaguje vůbec.

→ Klientka nemá problém se zapojovat do skupinových činností. Spolupracuje dobře se svými vrstevníky, starším sourozencem i dospělými (pedagogický sbor, TPA, rodiče), při činnostech je nezbytná asistence další osoby.

→ klientka se obtížně přizpůsobuje novým a neočekávaným situacím.

KLASIFIKACE ŠKOLNÍ ROK 2011/2012 1.POLOLETÍ / 2. POLOLETÍ

ČJ	PRV	MA	VL	AJ	PŘ	HV	VV	PČ	TV
4/ 3	4/ 3	3/ 2	-	-	-	2/ 2	1/ 1	1/ 1	1/ 1

KLASIFIKACE ŠKOLNÍ ROK 2012/2013 1.POLOLETÍ

ČJ	PRV	MA	VL	AJ	PŘ	HV	VV	PČ	TV
2	3	2	-	-	-	2	1	1	1

Vztah klientky k třídní učitelce:

Klientka má pozitivní vztah k třídní učitelce a respektuje ji, na vyzvání se zklidní a spolupracuje. Paní učitelka se chová ke klientce vstřícně a záleží jí na klientčině školním prospěchu, což dokazuje naše pravidelná spolupráce a snaha o zlepšení školního prospěchu klientky.

Vztah klientky ke spolužákům ve třídě:

Klientka má ve třídě několik kamarádek, je přátelská, veselá a hravá. Patří mezi oblíbené děti.

Vztah klientky k TPA:

Mezi mnou a klientkou se podařilo postupně vybudovat pozitivní sociální vazbu založenou na vzájemném respektu a důvěře. Klientka velmi dobře spolupracuje, na společné doučování se těší.

Projevy klientky ve školním prostředí:

☐ agresivita	☒ impulzivnost	
☐ drzost	☒ hyperaktivita	☒ nesoustředěnost
☐ plačtivost	☒ pasivita	☒ nesamostatnost
☒ nezáměr i zájem	☐ úzkost	

Klientka je střídavě apatická nebo výrazně hyperaktivní, projevuje se výrazně dětsky. Ve vyučování se chová impulzivně, samovolně mluví, zpívá si, pohybuje se po třídě. Pokud je kritizována svými spolužáky, pedagogy nebo sourozenci, potom se uzavře a nekomunikuje. Potřebuje individuální přístup, dostatek pochvaly za úspěch a neustálou podporu a motivaci ke vzdělávání a osobní rozvoji od rodičů, pedagogů, TPA atd. V hodinách je pozornost nízká, díky nedostatkům v připravenosti na vyučování z domácího prostředí (často nemá školní pomůcky) a díky SVP a SPU klientka nestačí učebnímu tempu spolužáků. Špatné školní výsledky snižují motivaci k učení a docházce do školy.

Vzhledem k základním nedostatkům v připravenosti pro 1. ročník základní školy a k dosavadním dosaženým školním výsledkům po opakování 1. ročníku byla po intervencích TPA u rodičů klientka diagnostikována v SPC a je již vzdělávána podle IVP.

Spolupráce školy a rodičů:

Se školou komunikuje matka klientky a to pouze v případě, když je školou vyzvána (třídní schůzky, konzultační hodiny s učitelem apod.). Matka občas zanedbává povinnost kontrolovat klientce domácí úkoly a nevěnuje se pravidelně domácí školní přípravě s klientkou. Klientka se připravuje do školy v rámci pravidelného doučování s TPA a se starším sourozencem.

Volný čas klientky:

Zájmy:

Hry se sourozenci. Klientka nenavštěvuje žádný zájmový kroužek.

Kamarádské a sourozenecké vztahy:

Klientka navštěvuje 1. ročník, ve třídě má několik kamarádek. Nejlepšími kamarády jsou její sourozenci, se kterými tráví většinu svého volného

času doma. Rádi si společně zpívají, tančí, sledují televizi a věnují se dalším dětským hrám.

Spolupráce s jiným zařízením:

Spolupráce s jinými zařízeními je nutná. Klientka absolvovala na doporučení školy a TPA diagnostiku v SPC, výsledky vyšetření prokázaly LMR. Nutná je také spolupráce rodičů s pediatrem a logopedem a dostatečná péče rodičů o dítě a jeho životní potřeby.

Shrnutí

Klientka je v současné době vzdělávána podle IVP. Získala vzdělávací návyky a zájem o zlepšení školních výsledků v jednotlivých předmětech. Klientka získala nové vědomosti v českém jazyce, matematice i prvouce - prohloubení a upevnění učiva. Klientka si rovněž rozšířila slovní zásobu v českém jazyce a znalost pojmů.

U klientky došlo k mírnému posílení základních kognitivních funkcí - paměť, pozornost a koncentrace, rychlost zpracování informací, vyjadřovací schopnosti a porozumění řeči, prostorová orientace a vnímání. Při vzdělávacích a ostatních činnostech je patrný intelektový limit. Je nezbytné individuální tempo a pozornost, maximální názornost s využitím didaktických pomůcek a střídání vzdělávacích činností s odlehčovacími aktivitami. Zlepšení je také patrné v oblasti komunikace a sociálních vazeb v kolektivu vrstevníků i směrem k dospělým, klientka je na dobré cestě k rozvoji svých osobních zájmů a dovedností.

ZŠ vypracovala IVP, podle kterého se bude nadále odvíjet i metodika doučování a další aktivity s klientkou.

Rozvoj klíčových kompetencí, individuální přístup a vrstevnické programy:

Kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní a sociální, kompetence občanské

Pozitivním předpokladem pro zlepšení celkového rozvoje klientky je úspěšnost v oblasti sociální, které klientka může dosáhnout mimo jiné aktivitami pro rozvoj klíčových kompetencí, které probíhají nad rámec do-

učování a účastí na programech vrstevnických skupin.

Aktivita pro rozvoj klíčových kompetencí jako součást sociálně aktivizačních služeb dává klientce možnost rozvoje specifických schopností a dovedností, nácviku praktických a sociálních dovedností, které klientce pomohou lépe se zapojit do kolektivu vrstevníků a majoritní společnosti a zvyšují tak v budoucnu její schopnost komunikace, vzdělávání a úspěšnosti v dospělém samostatném životě. Téma rozvoje klíčových kompetencí - zdraví a osobní hygiena, samoobslužnost, komunikace, sociální vazby, individuální a společenský hodnotový systém, respektování a uplatňování spol. práv a norem, gramotnost-prospěšnost vzdělávání, informovanost, orientace v odlišném sociokulturním prostředí, finanční gramotnost, pracovní návyky aj

Klientka se společně s vrstevníky aktivně účastnila také preventivních programů na téma záškoláctví, projevy rizikového chování (šikana, agrese, asociální chování), užívání OL, gambling, kriminalita aj. Tyto programy byly klientce srozumitelné díky hravé formě, kterou byla pro její věkovou skupinu TPA zvolena.

S klientkou TPA spolupracuje od počátku školního roku 2010/2011, v r. 2012/2013 vzájemná spolupráce mezi TPA a klientkou pokračovala v rámci pravidelného doučování a konzultací s rodinou a školou s cílem, aby byla klientka podle svých možností schopna samostatné, pravidelné a systematické přípravy do školy a byla vnitřně motivována k procesu sebevzdělávání. Součástí této spolupráce byly také socializační a motivační volnočasové aktivity sloužící jako primární prevence rizikového chování dětí a mládeže, programy vrstevnických skupin, motivační pobyty mimo lokalitu bydliště aj.

Závěr a doporučení

Z popisu projektu je zřejmé, že dlouhodobá spolupráce s rodinou a jednotlivým dítětem je efektivní a působí preventivně jak proti výchovným problémům, tak proti selhávání ve vzdělávacím procesu.

Během projektu se ze 430 dětí nestalo, že by sestoupilo za naší podpory dítě do speciální školy, pokud s námi předčasně neukončilo spolupráci. Z tohoto úhlu pohledu je zřejmé, že pouze podpora ve vzdělávání dětí není sama o sobě lékem, ale sociálně vyloučené rodiny potřebují celkovou sanaci (tedy sociální terapii, sociální poradenství, průvodce dětí školní docházkou a doučování a výchova celé rodiny ke zdravému životnímu stylu a zdravému trávení volného času), která je ideálně spojená např. v sociální službě sociálně aktivizační služby s rodinami a dětmi, kterou jsme se vydali i my ve formě udržitelnosti projektu.

Projekt Romodrom pro regiony je pilotní. Z jeho zkušenosti je patrné, že individuální práce se sociálně znevýhodněnými jedinci je limitovaná právě individuální prací. Individuální práce je nutno spojit i s výrazným vstupem komunitním. Komunitní procesy je nutno ovlivňovat dlouhodobě a společně s podporou jednotlivců je možno situaci sociálně znevýhodněných romských rodin změnit.

Výraznou pomoc v komunitní práci je také systém primární prevence, v projektu upraven na aktivitu „vrstevnické motivační skupina“. Metodika této aktivity lze volně převzít a využít k motivaci stejně starých skupin dětí. Motivování a práce s dětmi stejného věku je velmi důležitá z hlediska utváření postojů a názorů ovlivňovaných referenční skupinou. Ovlivnit postoje dětí směrem ke zdravému trávení volného času obzvláště v sociálně vyloučených lokalitách, považujeme za zásadní, vzhledem k ohrožení sociálně patologickými jevy.

V průběhu projektu byl vytvořen systém trojstranných dohod s rodiči a školami. Tento transparentní systém spolupráce je založen na informovaném souhlasu, tedy takové spolupráci, kdy každá strana procesu ví o krocích té další. Tento systém trojstranných dohod lze velmi snadno převést i na spolupráci s dalšími státními institucemi, např. sociálním pracovníkem odboru sociálně právní ochrany dětí nebo další neziskovou organizací, zabývající se např. léčbou drogové závislosti.

Pilotní projekt je ukončen. Pro o.s.Romodrom tímto projektem vznikly výzvy, které jsou přenositelné do celé republiky a mohou přinést změny do života sociálně vyloučených komunit.

Seznam literatury:

Česká republika. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném vzdělávání: školský zákon. In Sbírka zákonů. 24.09.2004 , 190/2004 , s. 10262. Dostupný také z WWW: <http://aplikace.msmt.cz/HTM/Skolskyzakon_561_2004Sb.htm>.

MOŠNA, F; RÁDL, Z. Problémové vyučování a učení v odborném školství. 1. vydání. Praha : PedF UK Praha, RB-PRESS, 1996. 96 s.

KOTRBA, Tomáš; LACINA, Lubor. Praktické využití aktivizačních metod ve výuce. Vydání první, dotisk. Brno : Barrister & Principal, 2010. 186 s.

HÁJKOVÁ, Vanda; STRNADOVÁ, Iva. Inkluzivní vzdělávání. Vydání I. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 217 s.

GAC: Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti
Praha, srpen 2006.

Tato publikace byla financována z prostředků EU a státního rozpočtu ČR.